

2016. január

A Nemzeti Front megmerevíti a társadalmi rendet

SERGE HALIMI

Minden jól jön a francia szélsőjobb: a lerobbant gazdaság, a növekvő munkanélküliség, a rettegés a létbizonytalanságtól, és az egyéni társadalmi pozíció elvesztésétől. Az, hogy veszélybe kerültek a közszolgáltatások és a társadalombiztosítás. Az „Európa projekt” befuccsolása – amely elveszítette aromáját – és egyre inkább az avas ricinusolajra emlékeztet. A menekültáradat – amit csak fokoz, hogy több arab országban is tartós káosz uralkodik. Az iszlámra hivatkozó véres merényletek... És ne felejtsük el arról sem, hogy már közel harminc éve alakul az a politikai helyzet, amit ma ismerünk: a Szocialista Párt osztozik a jobboldallal a neoliberais politikáért viselt felelősségben, amelyet egyébként mára az Európai Szerződések is kőbe

vészték. Továbbá a jobboldalhoz hasonlóan mindent megtesznek azért, hogy végeláthatatlanul hatalmon maradjanak, és eljátszhassák, választásról-választásra, a Nemzeti Fronttal (FN) szemben álló végső mentőszerepét.

A következmény: egyetlen más politikai erő sem mutat olyan lendületet és belső összetartást, mint a szélsőjobb, egyik se hirdeti olyan hatásosan, hogy tudja a kivezető utat és övé a jövő. Ráadásul senki még csak bele sem kezdett egy új stratégia kialakításába, amely lehetővé tenné az elvesztett közvélemény visszahódítását[1]. Amikor a 2002. április 2-i elnökválasztások második fordulójából Jean-Marie Le Pen kibuktatta Lionel Jospin szocialista miniszterelnököt, a szocialista politikus már akkor is a „villámcsapást” emlegette fel. És miközben Jospin kivonult a politikai életből, arra kérte szocialista elvtársait, hogy „fogjanak össze és készítsék elő a jövő visszaszerzését”. A feladatot François Hollande-ra bízta...

Az ideológia terén magasan uralja a pályát

Amikor több évtizede érlelődik egy meghatározó politikai jelenség, nem érdemes *egy* kizárólagos magyarázatot keresni a miértjére. Más országokban is kivirultak az idegengyűlölő mozgalmak: a hatalmon lévő szocialista pártok segítségével (ez a helyzet Nagy-Britanniában és Dániában) illetve a francia gazdasági helyzetnél kevésbé legyengült országokban is (Lengyelország és Svájc). De fordítva is, a spanyol (21,6%), a görög (24,6%) a ciprusi (15%) munkanélküliségi ráták (2015. szeptemberi adatok), mind magasabbak, mint a francia (10,8%) mégsem ér el a szélsőjobb kiemelkedő eredményeket. Végül tegyük hozzá, hogy az FN már sikeres volt a párizsi 2015-ös januári és novemberi gyilkos merényletek és a menekültáradat előtt is, bár tény, hogy ezek az események nagyban segítettek. Mint ahogy tulajdonképpen majd minden jól jön az FN-nek mostanában.

Nem csak az a fontos, hogy az FN jelöltjei 13 régióból hatban, illetve 95 megyéből 46-ban végeztek az első helyen a 2015. december 16-i régiós választások első fordulójában. Hanem az is, hogy egy héttel később, a második fordulóban majd mindenhol javítottak a választási eredményeiken, még akkor is, ha semmi esélyük sem volt megnyerni a régió elnöki székét. Vagyis kijelenthetjük, hogy egy FN szavazó számára a „hasznos szavazás” azt jelenti, hogy az FN-re adja le a voksát, hiszen az FN már messze nem egy jobboldali kiegészítő pártocská, amelyet lényegében bármikor beszípanthat a hagyományos jobboldal, hanem elkezdett sikeresen halászni-vadászni a régi nagy pártok szavazói között: most decemberben Nicolas Sarkozy 2012-es szavazóinak 18-20 százaléka szavazott Le Pen asszony pártjára[2].

A szélsőjobb szavazók elszántsága annál is inkább figyelemre méltó, mivel se a szavazási, se pedig a pártszövetségi rendszer messze nem kedvező számukra. A decemberi regionális szavazáskor például (de hasonló volt a helyzet már a 2014. májusi európai és a 2015. márciusi megyei választásokkor is) az FN nem nyert egyetlen régió-elnöki, de még csak egy megyei elnöki helyet sem. Az 577 parlamenti képviselőből kettő, míg a 348 szenátorból szintén mindössze két pozíciót szerzett meg[3]. A demokráciának ez a torzítása teszi lehetővé, hogy továbbra is mint áldozat, a széles körben utált és megvetett „politikusi osztály” áldozataként jelenhessen meg, akik ellen nyugodtan ágálhat, és fennen hirdetheti, hogy nem tartozik közéjük.

Ezzel szemben az ideológia terén magasan uralja a pályát. Ez annál is könnyebb neki, mivel intellektuális ellenfelei, lesújtva a kudarcoktól, a megosztottságtól és a szakadásoktól, gyakran kizárólag az egyetemi tanszékeken radikalizálják magukat[4]. A média szintén nem nehezíti meg az életét, amikor hétről hétre a „gátlás nélküli iszlám” vagy a „reakciós filozófusok” témákat járják körbe.

Hagyományosan, amikor baloldali többség győzött a választásokon, ez együtt járt a jobboldal radikalizálódásával, hiszen megfosztották attól a hatalomtól, amiről az az elképzelése, hogy kizárólag az ő jogos tulajdona. François Hollande esetében meglepő a konzervatív körök ellenérzése, hiszen tényleg nem látható miben különbözik politikája, kivéve az „azonos neműek házassága” kérdését, ami ellen a jobboldal valóban sikeres tüntetéseket szervezett három évvel ezelőtt, és amiről jól tudjuk, hogy a szocialista kormány végül levette a napirendről[5].

A francia állampolgárok közötti megkülönböztetés legitimálása

A szélsőjobb és a „nyíltan vállaltan gátlásmentes jobboldal” is imád kikelni a „politikailag korrekt” ellen. Ez nemcsak francia jelenség[6]. Az Egyesült Államokban, a republikánus jelölt Donald Trump kirohanásai a mexikói „nemi erőszaktevők”, vagy a muzulmán „terroristák” ellen, mind arra szolgálnak, hogy a New York-i milliárdos megmutassa milyen bátran fog szakítani a baloldali, értelmiségi, polgári és sznob lagymatag konszenzussal. És a hatás garantált: a sajtó úgy tesz, mintha nagyon felháborodna, de ez csak műbalhé. És Trump természetesen azonnal szót kap, hogy újra kifejtse az álláspontját. Ez mára olyan mértéket öltött, hogy szinte mást se hallhatunk, csak őt. Ki kell-e utasítani egy szuszra 11 millió illegális menekültet? Az egész mexikói határ hosszában kell-e falat húzni? A muzulmán amerikai állampolgárokat számba kell-e venni, és megtiltani a határbelépést a más- vagy újabb muzulmánoknak? Szinte minden héten tanúi lehetünk egy ilyen „vitának”. Ha egy politikus szembeszáll az efféle javaslatokkal, akkor gyávának, pipogyanak és a „csendes többség” véleményét figyelembe nem vevő politikusnak fogják kikiáltani. Vagy még rosszabbnak, olyannak, aki képes az országát újra kitenni a felforgatók új támadásainak.

Sarkozy jól ismeri az amerikai jobboldal ilyen trükkjeit[7]. Tehát december 9-én a France Inter rádión újra a „jólneveltség megtilt bizonyos témákat” című lemezét tette fel. No, de milyen „témák” tiltottak szerinte? „Valaki szólni mert valamit a menekültekről, nos erre rögtön kikiáltották rasszistának; valaki kiejtette a száján hogy „iszlám”, nos erre máris muzulmánellenes lett; valaki rákérdezett a francia nemzeti identitásra, nos erre rögtön reakciónak lett kikiáltva.” Egy volt köztársasági elnök és az egyik nagy párt vezetője, akit a média nagy része és a tőkések is erőteljesen támogatnak, hirtelen mintha a saját országán belül vált volna belső disszidensé: ügyes! - mondhatnánk.

Az eszmék harcában persze, hogy a Nemzeti Front nyer, ha *feltételezett* ellenfelei kitapossák neki az utat és a kedvenc témáival kampányolnak? 2002 április 21-e előtt egy héttel Le Pen már fújhatta a győzelmi harsonákat: „A politikusok, az újságírók, a politológus szakértők, majdnem úgy beszélnek, mint én, és majdnem azt mondják, amit én, sőt gyakran messzebb elmennek mint én! Ezt úgy hívták egy időben, hogy „az eszmék lepenizálódtak” [8].

Mára a Köztársasági elnök is ebbe az irányba lép fel, beleértve a polgári szabadságjogok területét is. November 16-án a parlamenti képviselők előtt Hollande elnök például így nyilatkozott: „Meg kell fosztanunk az állampolgárságától azokat a személyeket, akik a nemzet alapérdekével ellentétes, vagy terrorista akciót hajtottak végre, még akkor is, ha franciának születtek; mondom, még ha franciának születtek is, amennyiben van egy másik nemzetiségük is.” Mivel senki sem gondolja, hogy egy ilyen intézkedés, amelyet közvetlenül a szélsőjobb puttönyából szedtek elő, megakadályozta volna a merényletek elkövetőit, akik készek voltak az életüket is kockára tenni, az államfő ünnepélyes bejelentésének nyilvánvaló fő célja, a francia állampolgárok közötti eredetük szerinti megkülönböztetés legitimálása, hiszen főleg a bevándorlók gyerekeinek van kettős állampolgársága. Le Pen asszonyoknak ezek után már elég, ha besöpri a szavazatokat. Ő nagyon elégedetten nyilatkozta is november 27-én, Nizzában egy nyilvános gyűlésen: „Az FN programja realista és komolyan vehető, hiszen ez inspirálta François Hollande-ot is.”

Már harminc éve, hogy az „elkerülhetetlen reformok”, a „kiadások csökkentése”, az „államadósság korlátozása” nevében módszeresen támadják a szociálpolitikát, a szociális rendszert és a közszolgáltatásokat: a nyugdíj, a családi pótlék, a lakbértámogatás, az ingyenes felsőfokú oktatás és egészségügy – mind-mind sorra került. Egy ilyen leépítés, főleg amikor egyidejűleg tömeges a munkanélküliség és gyenge a gazdasági növekedés, elkerülhetetlenül kiélezi az emberek közötti kapcsolatokat. Mindenki bizalmatlanul figyeli a másikat, „csak nekik jut, nekünk meg semmi sem marad”, és belemenekül az individualizmusba. A közbeszédből jól ismert „segélyezett”, „idegenek”, „menekültáradat” ellen heccelt közhangulat épp ebből táplálkozik. És nem várható, hogy ez a forrás kiszáradjon, hiszen az Európai Unió megtiltja, (mint ahogy ez történt Görögországgal szemben is), hogy a gazdasági célokon akár csak egy jottányit is változtassunk. Már két és félszáz év történt, hogy a francia

szocialista miniszter Arnaud Montebourg megvádolta az akkori Bizottsági elnököt, José Manuel Barrosót, hogy „ők adják az üzemanyagot a Nemzeti Frontnak[9]”.

Az általános létbizonytalanság és a „nemzeti előny” közötti politikai kapcsolat egyre inkább a szociális ellátó rendszer kérdésén keresztül vetődik fel. Minél inkább megkérdőjeleződik az ellátás, vagy a jövedelemtől teszik függővé a korábbi alanyi jogosultságot (a családi pótlékot, a lakbértámogatást, az ösztöndíjakat, stb.), annál élesebb verseny indul főleg a már egyébként is meggyengült helyzetben lévők rétegében és ez vezet a visszaélésekhez is, a bűnbakok kereséséhez is.

A „kisebbségek” Barack Obamára szavaztak

A 2015. márciusi helyhatósági választások első fordulójának eredményét elemezve, amikor az FN 26 százalékat kapott (ennél jóval magasabbat a munkások, az alkalmazottak és a munkanélküliek körében; kevesebbet a felsőfokú végzettségűek, a szakmai vállalkozók és magas beosztásúak körében), Céline Braconnier politikai szakértő rámutatott, hogy a szélsőjobb szavazók körében állandóan visszatér az interjúkban „a hamis szegényről” szóló kijelentés. Például az a szomszédasszony, aki szociális támogatásokból él és a gyerekei ingyenes iskolai étkezést kapnak, miközben a dolgozó szegények nem tudják a saját gyerekeiknek megfizetni, mert túl drága nekik. Vagy a cigányok, akiket alighogy megérkeztek, elhelyeztek - méghozzá ingyen - a táborokban, miközben a már évtizedek óta itt élő és dolgozó bevándorlóknak nem ad a város szociális lakást. Vagy azok, akik visszaélnék az élelmiszerbankok adakozásaival, miközben nem is szorulnának annyira rá, de eltitkolják a helyzetüket[10]”...

Ebből gond nélkül lesűrhetjük a következtetésünket: az idegengyűlölet az esélyegyenlőség nevében lép fel, a „nemzeti előny” követelését pedig a bevándorlóknak nyújtott állítólagos kedvezményekkel[11] indokolják. Így Le Pen asszony nyugodtan kijelenthetette, szeptember 15-én a France Inter rádió hullámain: „Nyílt franciaellenes erőszak, amikor azt halljuk, hogy 77 300 sürgősségi helyet szabadítottak fel a politikai menekülteknek! Csak így, egyik napról a másikra, amikor másfél millió francia család vár szociális bérlakásra, gyakran már hosszú évek óta, és amikor Pierre Abbé Alapítványa szerint több millió francia lakik rossz körülmények között vagy egyáltalán nincs lakása! Nos, én vagyok az a felelős politikai vezető, aki nyíltan kimondom, hogy ne a franciákat szolgálják ki utójára!”

2012-ben a republikánus fehér házi jelölt, Willard „Mitt” Romney elszólta magát: liberális üzenetét nem fogadják lelkesen, és nem is képes maga mellé állítani azt a 47 százaléknyi amerikai, akiknek az élete a szociális ellátó rendszertől függ, s arányosan még többen a feketék és a spanyol ajkúak között. Ezek a „kisebbségek” Barack Obamára szavaztak. Három évvel később, miközben a „határellenőrzési” problémák összefolynak a nemzeti önazonosság problémájával, ez a logikai levezetés létrehozta a „szavazófülkék nagy helycseréje” elméletét. A republikánus jelölt Ted Cruz, egyébként Texas szenátora, ellenzi az illegális bevándorlók helyzetének legalizálását, és ezt így magyarázza: „Amit a demokrata szenátor Chuck Schumer és Barack Obama akarna, az nagyon egyszerű: több millió új demokrata szavazót akarnak maguknak. Nos, a politikailag korrekt kifejezés ezért változott hirtelen „illegális idegenek” [illegal aliens] helyett „személyi dokumentum nélküli demokratára.”

Ez az elemzés is jól jön az FN-nek. De a hagyományos jobboldal megelőzi ezen az úton. Már 2012-től Jean-François Copé, a sarkozysta párt akkori főtitkára, észrevételezte, hogy „akiknek nincsenek személyi dokumentumaik, csak azok képesek 100 százalékban megkapni az ellátásokat a szociális rendszertől, amely még szimbolikusán sem kér tőlük semmilyen ellentételezést sem”. „És - teszi hozzá némi gyanakvással - naivnak kell lenni, ha azt hisszük, hogy a döntéseknek az a sora, ami felerősítette az illegális menekültáradatot és kiárusítja a honosítási engedélyeket, a véletlen szülötte. Ez egy nagyon tudatos stratégia, hogy a hagyományos nép szavazatai helyett a kisebbségek szavazatai váljanak fontossá[12].” A nem európai és a nem keresztény szavazókról beszél...

A szegény dolgozók, szemben a segélyeken élősködőkkel, majd franciák szemben a bevándorlókkal, végül fehérek szemben a muzulmánokkal, ahogy halad előre a gazdasági válság, az áttétek egyre szélesebb rétegeket érnek el és betegítenek meg. „Naivnak kell lenni, hogy azt higgyük” hogy ilyen mély törésvonalak, amelyeket gondosan fenntartanak, különösebben zavarná azokat, akiknek csupa hasznot hozott a válság. Amíg mindenki máshol keresi a bajok okait, addig fel lehet szólalni a populizmus ellen, és nyugodtan folytatni lehet a kormányzást mint eddig. A helyhatósági választásokkor mindenki a nép elégedetlenségéről és dühéről beszélt, közölték, hogy megértették, és megígérték, hogy figyelembe fogják venni a véleményüket. A szavazás *másnapján*, a kormány bejelentette, hogy nem emeli a minimál bért...

Manuel Valls miniszterelnök szerint az FN fémjelzte Köztársasági gondolat „kicsinyes és szűkre szabott” és „nem nyújt megoldást azoknak, akik szenvednek”. Ez az értékelés egyébként teljesen ráillik az általa vezetett kormány által folytatott politikára is. Négy évvel ezelőtt Valls már bejelentette, hogy likvidálni, és nem kell használni a továbbiakban, „azokat a szavakat amelyeknek már nincs jelentésük, így a: 'szocializmus', 'elvtárs', 'párt’”. Ez a kívánság nagyjából hasonlít a köztársasági elnök által folytatott választási politikának, amennyiben el akarja teljesen feledtetni a baloldal örökségét, hogy jövőre kifejezetten a jobboldal vezetőivel versenyezzen és

szálljon szembe olyan, lila ködbe vesző elvek mentén, mint „mérésékelt”, „köztársasági”. A jelölt automatikusan nyerni fog az elnökválasztás második fordulójában, hiszen „egyedül száll szembe” az FN-nel. Ennek a jelöltnek a programja, akárki is lesz, már most jól ismert: a François Mitterrand által 1983-ban megkezdett célokat fogja követni, vagyis az ortodox neoliberális gazdaságpolitikától nem tér majd el egy jottányit sem, mindenféle trükkökkel tartja magát hatalmon két választási cikluson át. A trükkök egyike természetesen a cinikusan és az unalomig ismételtetett „harcolunk a szélsőjobb ellen” lesz.

Egy ilyen komor terv kitartó követése persze sokat köszönhet Le Pen asszonynak is. Mert a rendszernek és a fenti férfiaknak szükségük van rá. És jól tudják, hogy semmitől sem kell tartaniuk, semmit semmin sem kell változtatniuk, semmiben sem kell engedniük addig, amíg ő marad a fő ellenfelük.

Fordította: Morva Judit

[1] Lásd Frédéric Lordon: La gauche ne peut pas mourir [Nem halhat meg a baloldal], *Le Monde diplomatique*, 2014. szeptember és Stratégie pour une reconquête [A visszahódítás stratégiája], *Le Monde diplomatique*, 2013. szeptember

[2] *Les Echos*, Párizs, 2015. december 8.

[3] 2012 júniusában, az első fordulóban és átlagosan 27 200 szavazat elegendő volt egy szocialista képviselő megválasztásához. A Baloldali Front képviselőjének 179 000, az FN képviselőjének 1 764 000 szavazatra volt szüksége.

[4] Pierre Rimbert: La pensée critique dans l’enclos universitaire [Értelmiség és társadalmi átalakulás – „elkötelezettség”], *Le Monde diplomatique*, 2011. január

[5] A konzervatív brit vezető David Cameron egy nagyon hasonló törvény bevezetését javasolta Nagy-Britanniában. De Svédországban, a közép-jobb kormány vezette be.

[6] Lásd: Stratagème de la droite américaine : mobiliser le peuple contre les intellectuels [Az amerikai jobboldal húzása: bujtogatni a népet az értelmiség ellen], *Le Monde diplomatique*, 2006. május

[7] Lásd: Les recettes idéologiques du président Sarkozy [Sarkozy elnök politikai receptjei], *Le Monde diplomatique*, 2007. június

[8] France Inter, 2002. április 16.

[9] « Tous politiques », France Inter, 2013. június 23.

[10] Interjú *Le Monde*, 2015. március 26.

[11] Lásd Alexis Spire: Xénophobes au nom de l’Etat social [Idegengyűlölet a szociális állam nevében], *Le Monde diplomatique*, 2013. december

[12] Jean-François Copé: *Manifeste pour une droite décomplexée* [Kiáltvány a nyíltan vállalt jobboldaliságért], Fayard, Párizs, 2012.

Szakszervezetben harcolnak a német elítéltek

Gilles Bouvaist

„Mi egy helybéli, modern és versenyképes vállalat vagyunk. Elsődleges célunk a környék gazdaságának fellendítése. Ezért kínáljuk Önöknek kézműves és ipari termékeink, valamint szolgáltatásaink széles körű választékát.” Ez a bemutatkozás, amely bármely gazdasági társaság brosúráján szerepelhetne, a Németország északnyugati részén, Alsó-Szászországban található büntetés-végrehajtó intézet honlapján olvasható. A 2014-es adatok szerint az ország 194 börtönében fogvatartott 62 000 rab közül valószínűleg mintegy 38 000 dolgozik, évi 150 milliárd eurós jövedelmet biztosítva a Szövetségi államnak. Még úgy is, hogy öt éve folyamatosan csökken a bebörtönözöttek száma.[1]

Az elítéltek fizetése jelentéktelen, még ha tartományonként vannak különbségek: Berlinben például 8,96 – 14,93 euró között van a nyolc órás munkáért járó napi bér. Messze elmarad attól a minimum 8,50 eurós órabértől, amely 2015. január elsején lépett hatályba, és amelynek bevezetése a szociáldemokrata - kereszténydemokrata koalíciós kormány (a CDU-CSU és az SPD) egyik legfőbb intézkedéseként szerepelt.

Szakszervezettel könnyebb

Nem könnyű ezeknek a dolgozóknak fizetésemelést kérni a börtönigazgatótól - avagy a felelős minisztérium berkeiben. Legalábbis addig nehéz volt, míg 2014. május 22-én a tegeli és a berlini börtönben meg nem alakult az Elítéltek Szakszervezete Szövetségi Szervezet (Gefangenen Gewerkschaft – Bundesweite Organisation, GG-BO) – amely a minimálbéren kívül a nyugdíjhoz való jogot is követeli. A honlapjukon olvasható *Outbreak* címmel egy internetes lap.[2]

A tartományok többségében[3] az elítélteknek kötelező dolgozniuk. Ez feltehetőleg a szocializálódást, a társadalomba való visszailleszkedést szolgálja. De „ha megfosztjuk az elítélteket a tisztességes fizetéstől” – hangsúlyozta Frank Diener, a GG-BO egyik szóvivője –, „akkor nem adjuk meg nekik az esélyt sem arra, hogy rendezzék adósságukat, sem arra, hogy támogatni tudják a családjukat”.

Egy év telt el a szakszervezet megalakulása óta, és ma 40 börtönben 550 tagja van. „Még sohasem voltam ilyen boldog.” – mondja Oliver Rast, az alapító. Rast 2014 szeptemberében szabadult, miután letöltötte három és fél éves büntetését amiatt, hogy felbukkant az Aktivista Csoport nevű szélsőbaloldali szervezetben. Ezt a csoportot azzal vádolták, hogy megkísérelte megrongálni a hadsereg járműveit, és több politikust is megfenyegetett. „Az én politikai neveltetésem az 1980-as évek végén kezdődött, amikor még léteztek politikai foglyokat tömörítő egyesületek. De ez a múlt. A szervezés új formáját kellett kiötlölni.” – mesélte.

Egy másik elítélttel, Mehmet Aykollal együtt elhatározták, hogy az alkotmányban rögzített egyesülési jogra fognak támaszkodni az ügyük érdekében. „A többieket viszont nem volt egyszerű mozgósítani. Meg kellett találni a közös nevezőt az egymástól eltérő életutat bejárt rabok között: a mindenkit érintő kérdés pedig egyrészt a fizetés, másrészt a nyugdíjhoz való jog. Ezek hiánya a hosszú idő után szabadulókat a szegénység felé billenti.” – érvel Oliver Rast.

Polgári jogok börtönön belül is

Ha a börtönben végzett munka értékéről van szó, akkor a szakszervezet a Német Szövetségi Büntető Törvénykönyv szövegére hivatkozik. Ez az 1977-ben hatályba lépett törvény kimondja, hogy a börtönéletnek a lehető legjobban meg kell közelíteni a kinti társadalmi viszonyokat.

Gregory Salle francia szociológus, a német büntetőügyek specialistája szerint „e törvény egyik eredeti vonása az a rendelkezés, amely szerint a börtönökben érvényesülniük kell a polgári jogoknak, az, hogy például legyen rádió a cellákban, vagy a gondoskodó államnak, amely a munkáért korrekt fizetést ad, és bevon a beteg- illetve nyugdíjbiztosításba. Mindez már a 80-as évektől kezdve elmaradt.” A kiel székelyű Szociális Gazdasági Intézet igazgatója, Bernd Maelicke büntetőjogi szakértő emlékeztet rá, hogy „az elítélteknek a nyugdíjhoz való joga szerepel ugyan a büntető törvénykönyvben, de sohasem alkalmazták.” A szövetségi intézmények 2006-os

nagy reformja, amely decentralizálta a börtönigazgatást, és a tartományi önkormányzatok hatáskörébe utalta, semmit sem hagyott meg a törvénykezésnek ebből a szociális vonásából.

Jogaik védelmében szövetségbe tömöríteni az elítélteket nem új ötlet. „1968-ban megalakult a Német Elítéltek Szakszervezete, a DGG, amely néhány évig működött. De mi hosszú időre tervezzük” – mondja Oliver Rast. Vagy említsük meg az argentin Sutpla-t, a mozgási szabadságuktól megfosztott dolgozók egységes szakszervezetét, amely 2012 júliusában alakult^[4], 2013-ban 800 elismert tagja volt, és a szövetségi fegyházzal kötött megállapodás alapján nyert elfogadottságot. Az elítéltek munkakörülményeinek javításáért és biztonságának növeléséért küzdenek. Megjegyzendő, hogy a Sutpla az argentin dolgozók szakszervezeti tömörüléséhez tartozik (balközép), s ez az afféle átjárás bebörtönözötték és klasszikus szakszervezeti tagok között Németországban egyelőre elképzelhetetlen, noha Oliver Rasték is kapnak támogatást a német szövetségi szakszervezeti tömörüléstől (DGB). „A szakszervezeteknek időre van szükségük ahhoz, hogy az elítélteket is dolgozóknak tartsák.” – magyarázza Frank Diener. – „Vannak szolidaritást kifejező üzeneteik, de hogy közös munkát lehessen elképzelni velük, arra még várni kell.”

Hasonló munkáért hasonló bért

A kérdés jogi vitát vált ki szakszervezeti körökben: „Vajon az elítéltek munkavégzése valódi munka, vagy inkább a társadalomba való visszailleszkedést szolgáló intézkedés, így inkább támogatott foglalkoztatásnak tekinthető-e? – foglalja össze a vita lényegét Christian Herrgesell, a demokrácia és az alapjogok bizottságának börtönügyekért felelős képviselője. E kérdést illetően világos a német szakszervezeti vezetők álláspontja: munkáról van szó, de olyan munkáról, amelyet kényszer hatására végeznek.

Jogi szempontból még a „szakszervezet” megnevezés is problémás: jogilag „a szakszervezet-alapítás nem fér össze a rabok jogállásával, minthogy a rabok nem szabad állampolgárok – érvel Bernd Maelicke. A német jogban elképzelhetetlen, hogy az elítéltek szakszervezeti tárgyalóféllé váljanak tartományi díjszabási tárgyalások alkalmával.

A hatóságok másik érve a költségtényező. Claudia Engfeld, a berlini Szenátus igazságügyi osztályának szóvivője szerint „a hiányos vagy egyáltalán nem levő szakképzettség miatt sok elítéltnak komoly segítségre van szüksége”. Állítása szerint a börtönbeli termelő tevékenység rendszerének fenntartása 2013-ban Berlin tartományban több mint 179 millió euróba került, míg a börtönműhelyek kereskedelmi forgalma 1,931 millió euró volt. „Az elítéltek alacsonyabb képzése és kisebb termelékenysége miatt nagyobb hangsúlyt kell fektetnünk a börtönsemélyzet ellenőrző munkájára, ha a kiskereskedők termékeivel egyenértékű árut akarunk forgalmazni.” – mondja Claudia Engfeld. A GG-BO és berzenkedő szóvivője, Frank Diener szerint ez az álláspont erősen vitatható: „A börtönben végzett munka hasonlít a börtönön kívülire, de nem úgy fizetik.”

Oliver Rast ezzel kapcsolatban szereti felidézni saját tapasztalatát: „A könyvkötő műhelyben irodai felszereléseket készítettem. Minden nap úgy ötven iratgújtót állítottunk elő, amiket a börtön boltjában meg lehetett venni 18 euróért. Az órabérem mindössze 1,5 euró volt. Ez botrányos, véget kell neki vetni. Ezért harcolunk, éltetni akarjuk a szolidaritást, az autonómia és az egyenlőség értékeit. Ez a mi hozzájárulásunk az elítéltek újra szocializálódásához...”

Fordította: J. Horváth Katalin

[1] 2010 végén Németországban 69 000 foglyot tartottak nyilván. Destatis (szövetségi statisztikai hivatal); Tartományi igazságügyi minisztériumok; *Tageszeitung*, Berlin, 2014. október 15.

[2] www.gefangenengewerkschaft.de

[3] Brandenburg, Rajna-Palatinat és Szászország kivétel.

[4] „First Prisoners' Trade Union Defends Rights in Argentina”, Inter Press Agency, 2013. június 7.

Felvizezett baloldal

Hegyi Gyula

Miközben a szervezett baloldal egyre veszesebben sorvad, az értelmiségi és internetes közegben mind többen nevezik meg magukat független vagy civil baloldaliként. Ez utóbbi nem is lenne baj, ha Magyarországon lenne a jobboldal leváltására alkalmas baloldali párt, léteznének erős és harcias szakszervezetek, ezek mögött pedig ott állna egy széles intézményi és szellemi háttér. De a politikai baloldal gyenge és megosztott, ráadásul a nagyobbik része csak nevében baloldali, valójában liberális és nyíltan kapitalistapárti ideológiát képvisel.

A szakszervezetek lényegében széthullottak, a megmaradtak közül a tisztességesek kisebb-nagyobb csetepatékat vívnak. A szellemi háttér több évtized óta folyamatosan sorvad, részben generációs okokból is. A klasszikus marxista képzettségű, illetve az 1948 előtti munkásmozgalomban felnőtt nemzedék lassan elhullik, a Kádár-korszak egykori fiatal generációja pedig jobb esetben rózsaszín liberálisba fordult át. Az új nemzedék erős politikai párt, valódi szakszervezetek és összetartó ideológiai alap híján maga rakosgatja össze a saját „baloldaliságát”. Amibe jut valami szociális érzékenység, feminizmus, együttérzés a cigányokkal, menekültekkel, hajléktalanokkal és némi környezetvédő attitűd.

A valódi politikai baloldal a francia forradalomban született meg, igencsak markáns és szervezett erőként. A konvent bal oldalán ülő jakobinusok csak egy-két évig voltak hatalmon, de maradandó hatást gyakoroltak a modern Európa történelmére. Az általuk radikálisan képviselt polgári jogegyenlőség, minden feudális kötelék elszakítása, az állam és egyház szétválasztása alapjaiban változtatta meg az európai társadalmakat. Egy évszázaddal később a marxi szocializmus vette át a politikai baloldal szerepét. Marx előtt is voltak sztrájkok, betegsegélyzők, utópista szocialisták, de ő és társai hozták létre a munkásmozgalom hatalmas gépezetét. Amelyben szervezeten és egységes erőként kapcsolódtak össze a szakszervezetek, a politikai párt, a szocialista sajtó és a különböző szociális vállalkozások.

A szocialista mozgalomnak ez a hatalmas gépezete nemcsak nálunk, hanem Nyugat-Európában is meggyengült, de ott nem hullott szét. A sztrájkgépezet még mindig működőképes, és a szociáldemokrata pártok sem veszítették el váltópárti potenciáljukat. Több volt szocialista országban is erős maradt a szervezett baloldal pártja. A dél-európai új baloldali pártokat a magyar média szereti civil szerveződéseként beállítani. Bázisuk jelentős része valóban a civil mozgalmakból jött. De vezetőik a kommunista pártokban és ifjúsági szervezetekben iskoláztak, politikai tapasztalataikat ott szerezték meg, és ezeket kamatoztatják a Szirizában, a Podemosban és más pártokban.

Magyarországon ezzel szemben a „civil szervezetek” és a felvizezett, diszciplína nélküli „baloldaliság” mítosza hódít. Nem a szervezett politikai és mozgalmi baloldal háttéréként, ami normális lenne, hanem helyette, sőt annak ellenében. Természetesen mindenki annak vallja magát, aminek akarja. De egy baloldali fordulatra, a jelenleginél igazságosabb és szociálisabb rendszer megvalósítására akkor lenne esély, ha a magyar baloldal kormányzóképes pártot, működő szakszervezeteket, közös értékeket valló szellemi és médiaháttérrel hozna létre. Sajnos egyelőre ennek az ellenkezője, az úgy-ahogy megmaradt szervezeti formák lebontása megy végbe. És ebben aktívan közreműködnek azok a „civilek”, „netes forradalmárok”, „új baloldaliak” is, akik nyíltan vallják, hogy előbb a meglévő baloldali párt(ka)t kell szétrombolni ahhoz, hogy a helyükön új baloldal szülessen. Csak arról feledkeznek meg, hogy a szervezett baloldal felépítése a semmiből mindenütt több évtizedet vett igénybe.

Nem tartom magam jövőlátónak, de mégis fel kell idéznem a kilencvenes évek elejét, amikor Magyarországon tetőpontra hágott a „szakszervezeti háború”. A kormányon levő MDF az ellenzéki Fidesszel és SZDSZ-szel együtt mindent megtett az úgynevezett „pártállami szakszervezetek”, elsősorban a Nagy Sándor vezette MSZOSZ szétveréséért. Azzal a szépen hangzó ideológiával, hogy a helyén majd felépül a független, demokratikus szakszervezeti mozgalom. Úgyszólván az egyetlen publicista voltam, aki az akkori Magyar Hírlapban, a Demokratikus Charta szölvívőjeként és mindenütt, ahol csak tudtam, kiálltam az MSZOSZ mellett, vállalva akkori liberális barátaim haragját, csalódását. Utólag elárulhatom, én sem lelkesedtem az MSZOSZ-ért annyira, mint ahogy mutattam. De pontosan tudtam, nemcsak tudtam, hanem a zsigereimmel is éreztem, hogy ha a régi szakszervezeteket szétverik, akkor a tagság szétszéled, a mozgalom széthullik, és az új szerveződések életképtelenek lesznek. Az elmúlt negyedszázad be is bizonyította, hogy a régi szakszervezetek tudatos meggyengítése az egész mozgalom összeomlásához vezetett.

Államosítások és földreform is

Most úgy látom, hogy ha az egykori MSZOSZ-hez hasonlóan az MSZP-t is sikerül szétverni, akkor évtizedekig nem lesz Magyarországon erős baloldali párt. Jól látom az MSZP gondjait, a gyurcsányi múlt terhét, a szervezeti problémákat. De az MSZP mégis a magyar szervezett baloldal, a munkásmozgalom száznegyven éves múltjának egyetlen megmaradt örököse. Ha szétverődik, akkor alighanem többgenerációs idő kell a mozgalom valódi újjáépítéséhez. (Persze akkor is, ha maga az MSZP számolja fel baloldali hagyományait.) A politikai baloldalra természetesen nem önmaga miatt van szükség. A társadalmi igazságosság, az egyenlőségre törekvés és a munkájukból élő emberek érdekeinek képviselésére következetesen csak egy szocialista jellegű párt képes. Ahol ennek nincs hagyománya, ott a szélsőséges nyomor és a szédítő gazdagság ellentéte, az állandósult erőszak jellemzi a társadalmat, ahogy azt Latin-Amerika és Afrika nagyobb része mutatja.

A rendszerváltozás óta eltelt negyedszázad bebizonyította, hogy a kapitalizmus Nyugatról importált formája nem felel meg a magyar társadalomnak. A magyar baloldal összeomlásának alapvető oka az, hogy a baloldali jelszavakkal szélhámoskodó Fidesszel és a Jobbikkal szemben az emberek a kapitalizmus, a nyugati tőke kiszolgálásával azonosítják. Valójában az MSZP kormányzati politikája szociálisabb volt, mint az ideológiája, de hát erre kevés választót figyelt fel.

Az MSZP-nek nyíltan vállalni kell, hogy a kapitalizmust egy igazságosabb társadalommal, rövidebb távon az erős állami és szövetkezeti szektoral kombinált kis- és közép vállalkozói gazdasággal, magyarán vegyes gazdasági modellel váltja fel. Az állami szektort természetesen nem fideszes oligarchákra, hanem a dolgozói közösségek által kinevezett és ellenőrzött menedzserekre bízva. Ha a fideszes lenyúlások tovább folytatódnak, az államosításoknak és a földreformnak is be kell kerülnie a szocialista pártprogramba. Vesztenivaló nincs, hiszen ha a dolgok a jelenlegi mederben folydogálnak tovább, akkor 2018-ban valóban csak a parlamenti küszöb elérése lehet az MSZP célja. Minden felmérés azt mutatja, hogy Magyarországon a liberális kapitalizmus elszánt hívei nemigen érik el a tíz-húsz százalékot. Ma a Jobbikot leszámítva minden ellenzéki párt erre a rétegre hajt. Pedig a Fidesz leváltására csak akkor van esély, ha az MSZP-nek sikerül mozgósítania az antikapitalista milliókat.

A baloldalisághoz természetesen egyfajta erkölcsi szívjóság, más néven szolidaritás is hozzátartozik. Ki kell állni az etnikai kisebbségek, a menekültek ügye mellett is. De a legtöbbet értük is akkor tehetjük, ha a többségi társadalom, a dolgozó emberek és családjaik jólétben, biztonságban élnek, ha szociális és kulturális téren az állam minden polgára számára egyenlő ellátást biztosít. Aki a menekültek ügyét fölé helyezi a munkavállalói jogokért folytatott harcnak, aki egyéni jótékonyssággal helyettesítené az állami szociálpolitikát, aki moralizáló lözúgokkal pótolná a tőke kemény korlátozását, arra jól illenek Marx szavai a kapitalizmussal kiegyező álbaldaliakról.

„Idetartoznak: közgazdászok, emberbarátok, jótét lelkek, a dolgozó osztályok helyzetén javítók, jótékonyágszervezők, állatvédők, antialkoholista egyesületek alapítói, zugreformerek a legtarkább változatosságban.” Nem az a baj, ha vannak ilyenek, hanem az, ha nincs erős és szervezett baloldal, amelynek peremén ők is hozzájárulhatnak a szociális rendszerváltozáshoz.

A cikk eredetileg megjelent a Népszabadságban, január 20-án a Fórum rovatban.

<http://nol.hu/velemenye/a-felvizezett-baloldal-1585597>

Állami földprivatizáció – intézményesített földrablás (I. rész)

DR. Ángyán József

Az állam tulajdonában lévő közös nemzeti földvagyonunk kiárusítását kezdetben hírzárlat övezte, majd a nyilvánosságra kerülő tiltakozások hatására egyre erősödő kormánypropagandával próbálták ellensúlyozni a civilek és az ellenzék ellenállását. A területért felelős miniszter a FIDESZ XXVI. kongresszusán (2015. december) egyenesen úgy fogalmazott, hogy „*az ellenzék azt akarja, hogy a magyar föld bárkié legyen, csak a magyar gazdáké ne.*” Azt állította, hogy az ellenzék gazdaellenes ligát alakított, éppen ezért a magyar gazdák csak a Fidesz–KDNP-re számíthatnak.[1] De

arra az egyszerű kérdésre, hogy **miért is kell az állami földeket újra eladni, arra észérvek, értelmes magyarázatok alig hangzottak el.** Ahhoz, hogy a tényleges érdekeket, folyamatokat és az egész társadalmat érintő veszélyeket, sőt fenyegetéseket megértsük, érdemes egy kicsit a dolgok mögé nézni.

1.) A probléma

A **nemzetek modernkori biztonsága** ma már nem csak a honvédelem állapotától függ, sokkal inkább attól, hogy kinek a kezében vannak azok a természeti erőforrások és rendszerek, amelyekkel a környezet és az alapellátások (élelem-, az ivóvíz- és energiaellátás) biztonsága megteremthető. Ezek között is kiemelt szerepet játszik az élelmezési és élelmiszer-biztonság megteremtésének alapeszköze, egyben a nemzeti szuverenitás egyik legfontosabb megtestesítője, **a termőföld.**

A 2010 tavaszára kiérlelt és meghirdetett néppárti **vidékstratégia** – melynek kidolgozásában magam is tevékeny szerepet vállaltam – a saját tradícióinknak és az európai agrármodellnek egyaránt megfelelt. A modell azt célozta, hogy a kis és közepes családi gazdaságok és a szövetkezetek összekapcsolódjanak a helyi és területi szinteken, hogy város és vidéke egymást erősítse. Ennek keretében a kormányzat az akkor még **gyarapítani tervezett állami földvagyon** kedvezményes feltételű **tartós földbérlet** formájában bocsátotta volna a helyben lakó, gazdálkodó családok rendelkezésére – közülük is elsősorban a gyermeket vállaló családok részére.

A második Orbán-kormány az emberek elsöprő többsége által támogatott agrár- és vidékstratégiát[2] kormányhatározatban[3] rögzítette. A Vidékfejlesztési Minisztérium parlamenti államtitkáraként, a Nemzeti Vidékstratégia kidolgozásának irányítójaként, számomra már 2011 őszére világossá vált, hogy a **gyakorlat ettől a stratégiától gyökeresen eltér.** Egyre inkább egy legújabb kori feudális, **hűbéri[4] birtokadományozó rendszer** látszott körvonalazódni, melyben az állam a gazdálkodó családok és helyi közösségek helyett a politika-közeli érdekeltségekkel, rokoni-baráti körökkel, továbbá a globális és hazai spekuláns tőkével, annak oligarcháival köt szövetséget. **Ma Magyarországon államilag támogatott földspekuláció, intézményesített földrablás zajlik** – földügyi elemzéseim eredményein[5] túl egyre több jel[6] erre mutat. A vidék a földügy kapcsán a spekuláns tőke összeütközésének egyik legdurvább terepévé válik, végveszélybe sodorva a folyamatnak egyébként is teljesen kiszolgáltatott gazdatársadalmat, sőt: az egész társadalom élelmezési biztonságát.[7]

2.) A földspekuláció alapja

A **magánvagyonok gyarapításának** legegyszerűbb módja a mások által felhalmozott értékek és kasszák megrablása. Első számú **forrása** a generációk során felhalmozott **közös vagyon, melynek kezelését a nemzet saját államára bízta.** Ha az állam maga áll át a tőke oldalára, akkor a nemzet vagyona, a **termőföld[8]** súlyos veszélybe kerül. Magyarországon az államhatalom immár 2-3 évtizede zsákmányszerző érdekcsoportok fogságában van, azok igényeit igyekszik minden eszközzel kiszolgálni.[9] Az állam által támogatott **spekulatív földszerzés is e magánvagyonok gyarapítását szolgálja.**

De vajon miért veti rá ilyen mohón magát a spekuláns tőke a termőföldre? Mik lehetnek a **spekuláció fő motívumai?**

Minden kétséget kizáróan várható egy **növekvő élelmiszerkereslet a világban,** ami stratégiai, nemzetbiztonsági kategóriába emeli az élelmiszertermeléssel szoros kapcsolatban lévő piacokat, természeti erőforrásokat. **Akik ezeket kezükben tartják, monopolhelyzetbe jutnak.** Mindez olyan **potenciális nyereséget ígér,** amely már eléri a nagy tőkeérdekeltségek ingerküszöbét.[10]

De nem elhanyagolhatóak azok a közös kasszából megszerezhető tekintélyes **agrártámogatási összegek,** amiket ma az európai közös agrárpolitika (KAP) a földhasználóknak juttat. (Minden hektár megművelt földterület után 69 ezer Ft/év/hektár föld-alapú támogatás...)

Végül, de egyáltalán nem utolsósorban megállapíthatjuk, hogy a **spekuláció arra az elhibázott csatlakozási megállapodásra épül,** amit az első Orbán kormány tárgyalt meg, majd a Medgyessy kormány

kötött az EU-val. Azzal, hogy a tőke-javak közé, azaz a tőke szabad áramlása kategóriájába emelték a termőföldet, meg kellett nyitnunk a földpiacunkat 2014-ben. A hazai (0,5–3 millió Ft/ha szántó) és a nyugat-európai (10-25! millió Ft/ha szántó) **földárbeli különbségek** a piac-liberalizáció kézzelfogható közelségében elképesztő **extraprofit ígérteit hordozzák!**^[11]

Így az erős érdekérvényesítő képességű, nagy tőkeerejű **gazdasági érdekszoportok** még a földpiac liberalizációja előtt **meg akarják szerezni** ezt az alap-erőforrást. Ezért a gazdaságpolitikát úgy alakítják döntéshozó pozícióba helyezett embereikkel, hogy azok elhárítsák a spekuláció útjában álló akadályokat, a jogi és intézményi feltételek számukra kedvező alakításával.

3.) Az eredeti földügyi alapkoncepció

A 2010-es országgyűlési választásokat megelőzően a FIDESZ és szövetségesei azt hirdették, hogy olyan nemzetbiztonsági stratégiai területeken mint az élelmiszergazdaság, az államnak tulajdont kell szereznie, és fel kell vásárolnia az eladásra felkínált földterületeket. Ezt a szándékot a 2010-ben elfogadott Nemzeti Földalapról Szóló Törvény, majd a 2012-ben kormányhatározattal megerősített Nemzeti Vidékstratégia is deklarálta. Magam is ennek tudatában vállaltam államtitkári szerepet a második Orbán kormányban. Ekkor még maga a miniszterelnök is többször nyilvánosan hangoztatta, hogy „**földet nem eladunk, hanem veszünk**”.

Ez a törekvés tökéletes összhangban volt saját történeti alkotmányunk szellemével, és **nem csupán saját tradícióinknak felelt meg**. Számos ország gyakorlatában is fellelhető. Eszerint az állam tulajdonában lévő közös nemzeti **földvagyonunk, forgalomképtelen kincstári vagyonként** nem lenne kivásárolható, annak eladására az államot senki nem kényszeríthetné. Nemzeti szuverenitásunkat e fontos stratégiai erőforrásunk felett is megőrizhetnénk.^[12]

4.) Döntés az állam földek dobra veréséről

A Kormány azonban 2015 augusztusában úgy döntött, hogy az év végéig **dobra veri a tulajdonában lévő mezőgazdasági területek túlnyomó többségét**. Tette mindezt akkor, amikor a menekültválság kibontakozására irányult minden figyelem. Miközben a kormányzati kommunikáció folyamatosan gerjesztette a társadalmi feszültséget, elindították a „*nemzeti konzultációt*”– országgyűlési felhatalmazás nélkül. Azt viszont nem verték nagydobra, hogy a földek eladásából befolyó pénzeszegeket nem kívánják termőföldvásárlásra fordítani. Ezzel megsértették a Nemzeti Földalapról Szóló Törvényt, és figyelmen kívül hagyták az Alkotmány Bíróság döntését.^[13]

A lépés súlyának megítéléséhez ismernünk kell **földvagyon fő területi jellemzőit:**

Magyarország földterületének fő művelési ágak szerinti megoszlása (KSH, 2014.)

Művelési ág	Terület	
	ezer ha	%
szántó	4.331	46,6
kertészet (zöldség+gyümölcs+szőlő)	254	2,7
gyep	761	8,2
Mezőgazdasági terület	5.346	57,5
erdő	1.936	20,8
nádas + halastó	103	1,1
Termőterület	7.385	79,4
művelés alól kivett terület	1 918	20,6
Összes terület	9 303	100,0

E nemzeti földvagyonból **az állam tulajdonában** ma még mintegy 2,15 millió hektár terület van, amely 1,7 millió hektár termőterületből (500 ezer hektár mezőgazdasági és 1,2 millió hektár erdőterületből), továbbá 450 ezer hektár, művelés alól kivett – pl. természetvédelmi, honvédelmi – területből tevődik össze. A témánk szempontjából fontos mintegy 1,7 millió hektár állami tulajdonban lévő mező- és erdőgazdasági terület **az ország termőterületének 23 százalékáa**.

A menekültválság árnyékában statáriális gyorsasággal jutott el az állami földek privatizálása a téma felvetésétől az árverezések lefolytatásáig. Ez arra utal, hogy mindent részletesen előkészítettek. **Jakab Istvánnak**, a MAGOSZ elnökének, az Országgyűlés Fideszes alelnökének jutott az a pártfeladat, hogy a gazdátársadalom nevében követelje az állami földek eladását. Ebben az sem zavarta, hogy ő maga korábban így fogalmazott: „*A vidéken élők számára visszafordíthatatlan, végzetes következménnyel járna, ha az állami földeket eladná a kormány.*”^[14] A tavaszi ülésszak zárása előtt néhány nappal, **2015. június 30-án**, e korábbi véleményével szöges ellentétben foglalt állást. Minden jel arra mutat, hogy Jakab István napirend előtti felszólalása^[15] volt a kommunikációs **nyitánya** a folyamat elindításának. Jakab ezt több fórumon és interjúban megismételte.^[16] Ezt követően a MAGOSZ-FIDESZ érdekeltségű *Nemzeti Agrárgazdasági Kamara* (NAK)

Országos Elnöksége is azonnal állásfoglalást[17] adott ki, és támogatásáról biztosította a felvetést.[18] A **Kormány** a szinte azonnal meginduló civil tiltakozások[19], valamint az alkotmánybírósági keresetek[20] ellenére augusztus végén már dönt[21] az állami földek értékesítéséről. Szeptember 21-én kiadják a „*Földet a gazdáknak!*” programra hivatkozó kormányhatározatot[22], és az első árverések november 16-án megkezdődnek. A folyamat 2016. február végére feltehetően le is zárul.

Időközben Gyórfy Balázs, a NAK elnöke, a FIDESZ országgyűlési képviselője október 27-én a földbérleti szerződések és díjak változtatását lehetővé tevő módosító indítványt nyújtott be a földforgalmi törvényhez.[23] – feltehetően a tulajdont szerző kedvezményezettek nyomására. Miután nem sikerült az elfogadáshoz szükséges kétharmados többséget megszerezni, újabb módosító indítványt nyújtott be. Ezúttal a Polgári Törvénykönyv módosításával próbálkozott[24], melyet az Országgyűlés december 15-én el is fogadott. Így már lehetővé vált, hogy a korábbi földbérleti szerződéseket megszüntessék, és az új szerződésekben már más bérleti díjakat határozzanak meg.

Mit is tartalmaz a kormányzati döntés? Az erről szóló kormányhatározat[25] úgy rendelkezik, hogy a helyben lakó magyar földművesek - az erdők és természetvédelmi területek kivételével - a Nemzeti Földalapba tartozó földterületekből földtulajdont vásárolhatnak. A program keretében 400 ezer hektár állami kézben lévő szántót, legelőt illetve gyümölcsösöt és halastavakat, összesen 52 ezer földrészletet kívánnak privatizálni. **Ez mintegy 80 százaléka** a nagyrészt bérbe adott, eddig is gazdálkodásra használt, **élelemtermelésre alkalmas állami mezőgazdasági területeknek**. A jelenlegi bérlőknek elővásárlási joguk van, akár licitálás nélkül ők vásárolhatják meg a földet. Az akcióhoz az állam az MFB-n keresztül, közpénzekből finanszírozott, minimális kamatterhű, kis törlesztésű, 20 éves futamidejű, hazai és európai támogatásokból fedezhető hitelt nyújt. A kormány tehát **gyakorlatilag ingyen juttatja tulajdonhoz** a neki tetsző vásárlókat.

Az állami földek „értékesítéséről” hozott döntéssel az ország vezetése súlyos határkőhöz érkezett. **A lépés egyszerűen nem minősíthető másként, mint közös nemzeti vagyonunk stratégiai, nemzetbiztonsági jelentőségű maradékának szemérmetlen, erkölcstelen dobra verése, a közjó helyett a magánérdekek érvényesítése, mégpedig tudatos kormányzati támogatással, és a közvélemény megtévesztésével.** A magánvagyonok erkölcsi gátak nélküli gyarapításának persze a legegyszerűbb módja a közösségek által felhalmozott értékek, azaz a nemzeti vagyon széthordása, és ezzel együtt a közös kasszák kifosztása. Véleményem szerint ez a most tervezett akció sem más, mint **a közösség kormány által támogatott, mohó, zsákmányszerző megrablása**, mely önmagában is egy gátlástalan, korrupt, félfudális, hűbéri birtokadományozó rendszer kiépülését jelzi. Felelős értelmiségiként és magyar állampolgárként ez ellen szót kell emelni.[26]

A szerző, Ángyán József a Szent István Egyetem nyugalmazott egyetemi tanára, az MTA doktora, a volt Vidékfejlesztési Minisztérium egykori (2010-2012.) parlamenti államtitkára.

Az elemzés II. része itt olvasható: <http://www.magyardiplo.hu/index.php/archivum/2016/206-2016-januar/2068-allami-foldprivatizacio-intezmenyesített-foldrablas-ii-resz>

[1] **Fazekas Sándor** a Fidesz XXVI. kongresszusán: <http://www.fidesz.hu/hirek/2015-12-13/a-magyar-fold-maradjon-magyar-kezben/>

[2] **Nemzeti Vidékstratégia:** <http://videkstrategia.kormany.hu/>

[3] **A 1074/2012. (III. 28.) Korm. határozat** a Nemzeti Vidékstratégia végrehajtásával összefüggő feladatokról, Magyar Közlöny, Budapest, 2012/35. szám (2012. március 28.), 6731. p., <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/index.php?menuindex=200&pageindex=kozltart&ev=2012&szam=35>

[4] **A hűbéri állam:** http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/a_huberi_allam/

[5] **Jelentések a földről:** http://kielegyenafold.hu/angyan_jelentesek.php

[6] **Földügyek:** <http://k-monitor.hu/adatbazis/cimkek/visszaeles-a-foldpalyazatoknal>

[7] **Ángyán József – Ónodi Gábor**(2003): Mi történik itt a vidékkel? (Agrár-blöffök, elhallgatások és „lezsugázások”), A Falu, 2003. Tél, XVIII. évf., 4. sz., 5-24. p.

[8] **Földügyek, földpiac** - elemzések, cikkek: <http://www.agrarszektor.hu/rovat/foldpiac/>

[9] **Ángyán József** (2014): Város és vidék közös sorsa (gondolatok az ország állapotáról, földügyekről, magán- és közérdekekről, hatalmi manipulációról és felelősségről), Művelődés–Népfőiskola–Társadalom, Budapest, 2014/3. sz. (Beszélgetések a diófák alatt), 16-31. p.,

http://www.nepfoiskola.hu/userfiles/file/mnt_lap/mnt_2014_3.pdf <http://www.kielegyenafold.hu/vzhn.php?id=12244>

[10] **Piaci harc:**

http://www.portfolio.hu/vallalatok/agarar/milliardosok_harca_a_mezogazdasagban.193184.html

[11] **Szilágyi Péter Zoltán** (2008): Külföldiek termőföldtulajdon szerzése Európában, Országgyűlési Könyvtár, Budapest, 46 p.

[12] **Tanka Endre** (2015): Országvesztés intézményesített földrablással, Agroinform Kiadó, Budapest, 192 p.

[13] **Döntött az Alkotmánybíróság:** <http://blog.atlatszo.hu/2015/12/dontott-az-alkotmanybirosag-csak-foldvasarlasra-fordithatja-az-allam-a-foldarveresek-beveteleit/>

[14] **Jakab István korábbi véleménye** az állami földek eladásáról: Polgár Info, Vita a Nemzeti Földalapról, 2007. július 27.,

<http://www.polgarinfo.hu/modules.php?name=News&file=print&sid=3002>

[15] **Jakab István** - kormányzati eredményeket méltató és az állami földek eladását követelő – **2015. 06. 30-i országgyűlési felszólalása:** <http://sgis.parlament.hu/archive/playseq.php?date1=20150630&time1=085534&offset1=004959.48&date2=20150630&time2=085534&offset2=005511.57&type=real>

[16] **MAGOSZ követelés:** <http://www.szon.hu/magosz-a-kormany-teremtse-meg-a-lehetoseget-a-foldvasarlasnak/2868638>

<http://www.szon.hu/magosz-ne-csak-berlok-tulajdonosok-legyenek-a-gazdak-a-foldeken/2869212>

[17] **Elnökségi állásfoglalás és Jakab interjú** a NAK lapjában:

<http://www.greenfo.hu/uploads/dokumentumtar/jakab-interjunak-lap.pdf>

[18] **NAK támogatás:** <http://www.agroinform.com/gazdasag/a-kamara-is-tamogatja-a-gazdak-foldvasarlasat-23558>

[19] **Tiltakozások pl.:** <http://greenfo.hu/hirek/print/2015/08/07/nemetellenes-buncselekmenyre-keszul-az-orban-kormany>

[20] **Alkotmánybírósági kereset:**

<http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/o/2C1F9D85ED3B2272C1257EE3005873A0?OpenDocument>

[http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/o/2c1f9d85ed3b2272c1257ee3005873a0/\\$FILE/II_3093_o_2015_inditvany_anonimi](http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/o/2c1f9d85ed3b2272c1257ee3005873a0/$FILE/II_3093_o_2015_inditvany_anonimi)

[21] **A Kormány állami földeladásokról hozott döntése:**

<http://greenfo.hu/hirek/2015/08/27/kiarusitjak-az-allami-foldeket>

[22] **A Kormány 1666/2015. (IX. 21.) határozata** a „Földet a gazdáknak!” Program keretében az állami tulajdonú földek földművesek részére történő értékesítéséhez szükséges intézkedésekről, Magyar Közlöny, 2015/134. szám (szeptember 21.), 19741- 19742. p.:

<https://drive.google.com/file/d/oBwjyig1BHf95aENwcGJ2WGFpYmc/view>

[23] **Gyórfy 1.** módosító:

http://magyarhirnap.hu/cikk/39050/Lehetove_tenne_a_Fidesz_a_foldberleti_haszonber_felulvizsgalatat

[24] **Gyórfy 2.** módosító:

http://magyarhirnap.hu/cikk/41139/Foldberleti_dijak_itt_a_lehetoseg_a_felulvizsgalatra

[25] **A Kormány 1666/2015. (IX. 21.) határozata** a „Földet a gazdáknak!” Program keretében az állami tulajdonú földek földművesek részére történő értékesítéséhez szükséges intézkedésekről, Magyar Közlöny, 2015/134. szám (szeptember 21.), 19741- 19742. p.:

<https://drive.google.com/file/d/oBwjyig1BHf95aENwcGJ2WGFpYmc/view>

[26] **Ángyán József**- néhány megszólalás az állami fölprivatizáció okán:

<http://greenfo.hu/hirek/2015/07/11/a-magosz-es-a-kozos-foldvagyounuk-szetrablasa?referrer=rss>

<http://www.sonline.hu/somogy/kozelet/angyan-egyszer-felelniuk-kell-akik-ezt-a-merenyletet-elkovetik-621255>

<http://mno.hu/belfold/angyan-katasztrofalis-munkanelkuliseg-johet-1295906>

<http://greenfo.hu/hirek/2015/08/20/szemermetlen-erkolcstelen-foldrablas--angyan-jozsef-kossuth-teri-beszede?referrer=rss> http://alfahir.hu/kozjot_legyuro_maganerdek_interju_angyan_jozseffel

http://www.szabadfold.hu/aktualis/hipnozisban_elnek_angyan_jozsef_interju

<http://lanchidradio.hu/videok/141317>

http://alfahir.hu/angyan_jozsef_egy_nemzet_biztonsaga_attol_fugg_hogy_tud_e_elelmet_termelni

https://www.youtube.com/watch?v=yRc5P_Wg8hE <https://www.youtube.com/watch?v=Hl6zE1Lyg10>

Állami földprivatizáció – intézményesített földrablás (II. rész)

DR. Ángyán József

Az előzetes társadalmi egyeztetés és országgyűlési felhatalmazás nélkül meghozott földprivatizációs döntés nem csak erkölcsi, hanem **alkotmányos aggályokat is felvet**, hiszen az Alaptörvény a földet, a vizet, természeti kincseinket alkotmányos védelemben részesíti.

A **kormányzati** kommunikáció persze egészen **másról szól**. Nézzünk néhány hivatalos magyarázatot^[i] és szembesítsük az **igazsággal**.^[ii]

- A közvéleményt megtévesztő indok, hogy a Kormány „**a külföldiektől igyekszik megvédeni a magyar földet**”. Senki, még az EU sem kényszeríthetné arra az államot, hogy eladja a közös nemzeti tulajdonunk részét képező földjeinket, ha ez nem áll szándékában. Ha azt feltételezzük, hogy az állam jó gazda módjára a rábízott vagyont a közjó érdekében használja, akkor közös földvagyonunk nála van a legnagyobb biztonságban. Végveszélybe éppen akkor kerül, ha a spekuláns tőke szerzi meg azt. A földforgalmi törvény *szerezőképes* földművesnek minősíti a Magyarországon nyilvántartásba vett tagállami állampolgárt is, ezért a ma még közös állami tulajdonban lévő földvagyon **csakis úgy őrizhető meg, ha az állam nem adja el**, hanem forgalomképtelen kincstári vagyonná nyilvánítja azt – akár a nemzeti vagyonról szóló törvény módosításával^[iii].
- Félrevezető az a kormányzati állítás is, hogy csak „**helyben lakó, magyar gazdák**” vehetnek állami földet.
 - A „**helyben lakó**” kifejezés a magyar nyelvben azt jelöli, aki azon a településen él, ahova a föld tartozik. A kormányzati körök azonban ez alatt a **20 kilométeren belüli körzetet** értnek, de ezt is településhatártól településhatárig mérik, azaz egy-egy nagyobb település esetén ez akár **35-40 km valódi távolság is lehet**. Sőt, alkalmanként **ezt is túllépték**, például a kishantosi földekre Dunaföldváról, valamint sárbogárdi és lepsényi földekre Kislángról is lehetett pályázni.
 - A „**magyar gazdák**” kifejezés szerepel ugyan a kormányhatározatban a közvélemény megnyugtatására, de tudható, hogy ezzel nem lehet fölülírni a 2/3-os földforgalmi törvényt. Ennek alapján *szerezőképes* földműves lehet például az Európai Unió bármely tagállamának állampolgára, vagyis jelenleg mintegy 560 millió ember. Amikor a kommunikációs célzatú turpisság kiderült, és az AB is vizsgálni kezdte a „magyar gazdák” kitétel, **Semjén Zsolt** miniszterelnök-helyettes mintha mi sem történt volna, **módosította** azt.^[iv] Egyszerűen **törölte** a „magyar” jelzőt a határozatból és a végrehajtási utasításból.^[v]
 - Végezetül jó ha tudatosítjuk, manapság kik is a „**gazdák**”? E kifejezés alatt jórészt azokat a barátokat, rokonokat értjük, akik a „*Földet a gazdáknak!*” földpályázatokon „*támogatást termő*”, jól jövedelmező hűbéri birtokként bérbe kapták a földeket. Így például a gázszereelő-építési nagyvállalkozó polgármester, a szociálpedagógus kampányfőnök, a műkörmös, a tetőfedő, a rongykereskedő. Vagy: Csányi, Nyerges, Simicska, Leisztinger, akik 10-30.000 hektáros holdingjaikkal is „*gazdák*” a kormány szótára szerint. Tény az, hogy ma **nagyvállalkozókhöz köthető** cégek bérlik az állami földek túlnyomó részét, és ők vezetik az agrár- és vidéktámogatási rangsort is. Ezek lennének tehát a kis és közepes családi gazdaságok, és a tulajdonosaik lennének a „*kérges tenyerű*” gazdák.
 - Az a kijelentés, hogy csak „**földművesek**” szerezhetnek földet, csak akkor értelmezhető, ha hozzátesszük, hogy földműves Magyarországon bárki lehet, aki **szerepel a földművesek listáján** – így Mészáros Lőrinc gázszereelő is. „*Listataggá*” válhat pedig a földforgalmi törvény szerint bármely magyar vagy tagállami állampolgár, többek között az is, aki például néhány hetes „*gazdatanfolyamon*” vett részt. Megszerezhető az „**aranykalászos gazda**”^[vi] bizonyítvány 200-250 ezer forint képzési és 40-50 ezer forint vizsgadíj befizetése ellenében, akár személyes részvétel és gyakorlati vizsga nélkül is.
- Félrevezető és a földspekuláció veszélyét jelentéktelennek feltüntető az a kijelentés, hogy „**kicsike kis elszórt földdarabokról**” van csupán szó, amelyek megvásárlásával nagy, egybefüggő birtokokat nem lehet kialakítani. Az összesen 52 ezer db meghirdetett földrészletből ugyan 41 ezer db valóban 3 hektár alatti, ám ezek összterülete nem éri el a meghirdetett terület 20 százalékát. A **földterület több mint 80 százalékát a három hektár fölötti mintegy 11 ezer db** földrészlet teszi ki. Ezek többnyire a volt állami gazdaságok jó minőségű és nagy kiterjedésű **átlagosan 35 hektáros** földjei. Persze a nagy birtoktestekben vannak több száz hektáros, egybefüggő táblák is. Hogy ezeket kik tudják megvenni? Arról a kormányzati propaganda nem beszél.

- Rendkívül átlátszó a **földbérleti díjemelés** lehetőségét megteremtő törvénymódosító indítvány is, amelyet *Gyórfy Balázs*,^[vii] a NAK elnöke, a FIDESZ országgyűlési képviselője nyújtott be. Nevezett arra hivatkozott, hogy a korábbi földbérleti díjak botrányosan alacsonyak voltak, oly annyira, hogy az Európában akár „*tiltott agrártámogatásnak*” is minősülhet. Érdemes megjegyezni, hogy ezeket a díjakat épp maga az első Orbán-kormány határozta meg az állami gazdaságok privatizációja során, mégpedig 50 évre előre. (580 Ft/aranykorona/ év értékben.) A mostani törvénymódosítás szerint a korábbi földbérleti szerződések a tulajdonos döntése szerint **megszüntethetők**, és az új szerződésekben már más bérleti díjak határozhatók meg. Nem kétséges, hogy az indítvány háttérében a tulajdont szerző kedvezményezettek vannak, nem egyszer maguk a döntéshozó képviselők,^[viii] politikusok vagy azok családtagjai, barátai^[ix]. A törvényhozó és kormányzati tényezőket mindaddig **nem zavarta** a rendkívül kedvező feltételekkel bérbe adott állami földek ügye, **amíg a bérleti díjak a közös állami kasszába folytak be.**
- Az a kormányzati állítás, hogy ezzel a lépéssel „**nem a földspeculáció és a nagybirtok, hanem a családi gazdaságok**” fognak megerősödni, teljességgel valószínűtlen, mégpedig a következők alapján:
 - **Licitálással** történő értékesítés esetén a **tőkeerő dönti el**, hogy ki tudja megszerezni az árverésre bocsátott földterületeket. Miután az árverésre bocsátott mintegy 11 ezer darab nagyméretű földrészlet átlagos kikiáltási ára közel 75 millió forint (de nem ritka az 500 millió sem!), a ténylegesen mezőgazdasági tevékenységből élő **valódi családi gazdaságok nem tudnak beszállni** a licitbe. Még ha hitelt vesznek is fel, ahhoz is 20 százalék önrész és 10 százalék árverési letét kell.
 - A földforgalmi törvény és az erre hivatkozó kormányhatározat szerint **nincs** családon, érdekeltségen vagy településen belüli összeszámitási kötelezettség, azaz **földterületi birtokmaximum**. Egy nagyobb család akár azonos háztartásban élő tagjai, egyben közös cég részvényesei, saját joggal földművesként szerezhetnek 300-300 hektár földtulajdont. Ha saját cégüknek adják bérbe, azt **senki nem tartja nyilván, de a birtokmaximum meghatározásánál se számít bele**. Mészáros Lőrinc és családja^[x] épp ezt a gyakorlatot követi. A családfő, a felesége (Mészárosné Kelemen Beatrix), a lánya (Mészáros Beatrix) és a bátyja (Mészáros János) saját joggal, „földművesként”, kikiáltási áron vásárolt be a dobra vert állami földekből. Az ezer hektárt is meghaladó termőföldet feltehetőleg bérbe adják, pl. saját cégüknek, a Búzakalász 66 Felcsút Mg. Kft-nek.
 - A földprivatizációs kormányhatározat az állami tulajdonban maradó 100 ezer hektárnyi mezőgazdasági területen „**mintagazdaságokat**” rendel létrehozni. A mintagazdasági státusz megszerzésének feltételeit meghatározó kormányhatározat^[xi] alapján ezek a földek a családi gazdaságok helyett sokkal inkább a tömegtermelő, monokultúrás, kis élők munká igényű tőkés **nagybirtok számára lehetnek minták**. A mintagazdasági státust birtoklók számára óriási előny, hogy a földbérleti szerződések lejártáig – akár további 36 évig! – nem emelik számukra az igen alacsony (580 Ft/aranykorona/év) bérleti díjat. Az új helyzet egyik legnagyobb haszonélvezője pl. Csányi Sándor OTP elnök-vezérigazgató lehet. Csányi Bonafarm-csoporthoz tartozó két nagy mezőgazdasági cégét (Bólyi Zrt.-t, Dalmand Zrt.-t), „*stratégiai partnerre*” minősítette^[xii] a kormány korábban. E cégeknél könnyen előfordulhat, hogy a mintagazdasági státushoz „*integrátori*” feladatokat is kapnak, így az átvállalt állami feladatok fejében akár bérleti díj-mentességet is élvezhetnek.
- „**A föld azé legyen, aki megműveli!**” jelszó^[xiii] propagandisztikus felhasználása kísértetiesen emlékeztet a 70 évvel ezelőtti szlogenre. Ma ez a jelszó a tényleges családi gazdasági modell felszámolásához, a földspeculáció és a tőkés nagybirtokrendszer kialakulásához vezethet. A z árverésre bocsátott **állami földek** túlnyomó többségére ugyanis ma még általában **hosszú futamidejű bérleti szerződések vannak érvényben.**
- *Ha nem a jelenlegi bérlő vásárolja meg a földet*, akkor nem azé lesz a föld, aki megműveli, sőt aki megműveli, az még bizonytalanabb helyzetbe kerülhet. Az új magántulajdonos ugyanis olyan mértékben emelheti a földbérleti díjat, amit már nem lehet kigazdálkodni.
 - *Ha a jelenlegi földműves bérlő* – elővásárlási jogával élve akár licitálás nélkül – vásárolja meg a földet, akkor az eddigi botrányos földbérleti pályázatok gazdálkodni alig akaró, a földalapú támogatásokra spekuláló, „*politika-közeli*” nyerteseinek ajándékozzuk nemzeti vagyonunk stratégiai maradványát. Ráadásul az új tulajdonos mentesülhet azok alól az állattartási, fejlesztési vagy földhasználati kötelezettségek alól, amelyek vállalása révén jutott az állami föld bérlési jogához.
- Az az érv, hogy **20 éves elidegenítési tilalom és állami visszavásárlási jog** terheli az államtól most megvásárolt földeket, az igazán nem jelent **semmilyen biztosítékot** a földspeculációval szemben. Egy olyan országban, ahol rövid idő alatt akár az Alaptörvény is megváltoztatható, egy **kormányhatározat** semmilyen akadályt nem jelent. Egyik kormányüléstről a másikra, bármiféle egyeztetés vagy parlamenti felhatalmazás nélkül, bármi **könnyedén megváltoztatható**. (Lásd a „*magyar*” jelző egyszerű törlése a földprivatizációs kormányhatározatból).^[xiv]

- Az állami bevételekre apelláló **költségvetési érv** sem állja meg a helyét, hiszen az akcióval **alig keletkezik érdemi költségvetési bevétel**. Az állami tulajdonú Magyar Fejlesztési Bank igen jutányos hiteléből vásárolnak ugyanis a vevők, tehát az állam egyik zsebéből a másikba teszi a pénzt. A vevők viszont kb. annyi hiteltörlesztő részletet fizetnek, mint emennyi a korábbi bérleti díj volt, vagyis lényegében *„ingyen kapják meg”* a földet.
- Az 2012-ben kormányhatározattal megerősített Nemzeti Vidékstratégiában még az szerepel, hogy az állam nem ad el földet, hanem vásárol, amit folyamatosan az általa kedvezményezett helyben lakó, gazdálkodó családoknak az un. *„Demográfiai földprogram”* keretében adja át, kedvező feltételekkel hosszú távú bérletre. Az állami földek eladásával e program megvalósítása **ellehetetlenül** a következők miatt:
 - A földkézsletlek kiárusításával az **állam elveszíti a közcélú nemzeti programjainak támogatásához szükséges földalapját**. Megkérdőjeleződik például a foglalkoztatást elősegítő földprogram, a szociális szövetkezeti program megvalósítása, vagy az állami csereföldalapot igénylő birtokrendezési lehetőség. Hasonlóképp a tájközpontok kialakítása, és a folyóvíz-rehabilitációs árvízvédelmi program.
 - Ezzel a lépéssel **elvész a rendkívüli helyzetekben élelmezési-biztonságot** jelentő tartalék-földalapja is az államnak.
- Végül, de egyáltalán nem mellékesen **mi tíz millióan elveszítjük** a mai nyugat-európai áron számolva 3-5.000 milliárd Ft értékű stratégiai földvagyonunkat. Azt az **értéknövekményt**, amely a keresleti földpiacon egyre nagyobb biztonsággal megjósolható, és amely a földárakban akár egy emberöltőn belül bekövetkezhet. De ugyanígy **elvész** az akcióhoz nyújtott kedvezményes hitelkamat és a piaci kamat közti **értékkülönbség**, valamint gyermekeink, unokáink generációjának élelmezési biztonsága.

Következtetések és teendők

Ferenc pápától^[xv] Korténig^[xvi] sokakkal egyetértve magam is azt vallom, hogy ha a tőkeérdekek, illetve a természet, valamint az emberi közösségek értékei és érdekei küzdenek, akkor az **utóbbiak alul maradnak**. Ennek különösen akkor nagy az esélye, ha az **állam átáll a tőke oldalára**. Pedig az államot éppen azért tartjuk fenn közpénzekből, hogy az megvédje a közösség értékeit, és kordában tartsa a spekuláns tőke mohó zsákmányszerző mozgását.

Sajnálatos módon most éppen ennek a **zsákmányszerzési**, magánvagyon-gyarápítási folyamatnak vagyunk szemtanúi és elszenvedői. Egyben egy korrump, hűbéri birtokadományozó feudális rendszer kiépítésének, mely az állam tulajdonában lévő közös nemzeti földvagyonunk dobra verésével valósul meg. Ez is része annak a gyorsuló **új-gyarmatosítási folyamatnak**, amelynek törvényszerű és előrelátható következménye végül a vidéki térségek kiürülése, a helyi közösségek felbomlása, a nagyvárosok környéki nyomornegyedek kialakulása. Ez az-az állami segédlettel megvalósuló folyamat, amelyben a természeti erőforrások és a termőföld pár tucat oligarcha, újmagyarul *„integrátor”*, vagy még újabb magyarul *„nemzeti regionális multi”*^[xvii] kezébe kerül. Ez a mezőgazdaságban azt jelenti, hogy bér munkán és néhány növény monokultúrás, iparszerű tömegtermelésén alapuló tőkés nagybirtokrendszer jön létre, azaz: maga a **dél-amerikai modell**. A vidék ezen az úton végül e nagy tőkeérdekeltségek gazdasági expanziójának alapanyag-termelő *„hátsó udvarává”* válik, ami azután a városok sorsát is megpecsételi. Az ennek nyomán kibontakozó társadalmi és környezeti katasztrófa teljes összeomlással fenyeget. Éppen Dél-Amerika példáján látjuk, hogy milyen nehéz ebből a mélységből újra felkapaszkodni. Téved aki azt hiszi, hogy ez a helyzet karhatalmi, belügyi eszközökkel kezelhető lesz.^[xviii] Idáig nem lenne szabad eljutnunk!

Mit kellene tennünk? Fejlődésünk és megmaradásunk záloga a hazai és európai tradícióknak megfelelő, a kis és közepes családi gazdaságok összefogásából, szövetkezéséből kialakítható, a helyi társadalmat erősítő, a város-vidék kapcsolatokat újraépítő agrár- és vidékmodell lehet. Egyedül ez képes vidéki közösségeinket tradicionális agrikultúránkat és természeti értékeinket megőrizni, vidéken munkát, megélhetést és tisztas jövedelmet biztosítani. Ez képes az egyre inkább nemzetbiztonsági jelentőségűvé váló élelmiszer- és környezetbiztonságot az egész társadalom számára garantálni.

Ehhez azonban **számos lépés megtételére van szükség**. Mindenekelőtt **vissza kell szerezni a közösségek államát**. Ezen belül a **föld- és birtokpolitika területén:**

- *meg kell akadályoznunk*, hogy a közjó szolgálatára rendelt közös nemzeti földvagyonunkat az állam dobra verje; majd
- *el kell érni*, hogy az állami tulajdonban lévő termőföld törvényileg is a forgalomképtelen kincstári vagyonelemek közé tartozzon; továbbá
- *ki kell harcolni*, hogy az állam felvásárolja az eladásra felkínált földkézsleteteket, hogy aztán azokat a ténylegesen helyben élő, gazdálkodó családoknak és a fiataloknak kedvező feltételekkel tartósan bérbe adja; valamint
- *el kell indítani* a demográfiai földprogramot, illetve a szociális földprogramot; emellett

- *kezdemenyezni kell* a termőföld kivételét a tőke-javak közül, mégpedig európai szinten, és el kell érni az élelmiszer önrendelkezés közösségi szintű elfogadását; végezetül
- *segíteni kell* minden olyan törekvést, amely közös értékeink védelmét, a helyi gazdaság és társadalom erősítését tűzi ki célul a spekuláns tőke által globalizált világban.

Ezek a lépések nem csak a végveszélybe került apátiába süllyedt agrártársadalmat segítenék ki a bajból, hanem a szélesebb értelemben vette közösségeket is. Meggyőződésem, hogy az egész társadalmat szolgálják a mindenén átgázoló tőkeérdekekkel szemben.

A szerző, *Ángyán József* a Szent István Egyetem nyugalmazott egyetemi tanára, az MTA doktora, a volt Vidékfejlesztési Minisztérium egykori (2010-2012.) parlamenti államtitkára.

Az elemzés I. része itt olvasható: <http://www.magyardiplo.hu/index.php/archivum/2016/206-2016-januar/2067-allami-foldprivatizacio-intezmenyesített-foldrablas-i-resz>

[i] **Hivatalos indokok:** pl. Fazekas Sándor vagy Gyórfy Balázs - <http://magyaridok.hu/gazdasag/fazekas-oktober-kozepetol-kozzeteszik-a-palyazhato-foldek-helyrajzi-szamat-47153/> <http://www.fidesz.hu/hirek/2015-12-13/a-magyar-fold-maradjon-magyar-kezben/>
http://videkert.blog.hu/2015/12/17/gyorffy_balazs_a_foldtorveny_altal_eloidezett_idilli_pillanat_a_magyar_gazdaknak_kedve
 utm_medium=doboz&utm_campaign=bloghu_cimlap&utm_source=nagyvilag

[ii] **Pl.: Ács Sándorné** - <http://www.168ora.hu/itthon/mit-mond-kormany-es-mi-igazsag-139810.html?print=1> és.

Tanka Endre - <http://mno.hu/velemeny/aze-aki-megmuveli-1303576> nyomán

[iii] **Lásd pl. Tanka Endre** professzor erre vonatkozó törvénymódosítási javaslatait: <http://mno.hu/velemeny/aze-aki-megmuveli-1303576>

[iv] **A Kormány 1792/2015. (XI. 10.) határozata** a „Földet a gazdáknak!” Program keretében az állami tulajdonú földek földművesek részére történő értékesítéséhez szükséges intézkedésekről szóló 1666/2015. (IX. 21.) Korm. határozat és az MFB Földvásárlási Hitelprogram bevezetéséről szóló 1765/2015. (X. 16.) Korm. határozat módosításáról, Magyar Közlöny, 2015/168. szám (november 10.), 21470. p.: <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK15168.pdf>

[v] **A „magyar” jelző törlése:**
<http://alfahir.hu/dontott-az-orban-kormany-kulfoldiek-is-vasarolhatnak-magyar-termofoldet>

[vi] **„Akción, gyorstalpaló” aranykalászos gazdalanfolyamok:** <http://vs.hu/gazdasag/osszes/akcios-gyorstalpalon-kepzik-gazdava-az-allami-foldek-leendo-urait-1028#ls27>

[vii] **Gyórfy:**
http://videkert.blog.hu/2015/12/17/gyorffy_balazs_a_foldtorveny_altal_eloidezett_idilli_pillanat_a_magyar_gazdaknak_kedve
 utm_medium=doboz&utm_campaign=bloghu_cimlap&utm_source=nagyvilag

[viii] **Földvásárló döntéshozók:** pl. - <http://hirtv.hu/ahirtvhirei/az-agrarkamara-fideszes-vezetoje-is-bevasarolt-1319217>

[ix] **Földvásárló politikusok, rokonok, barátok:** pl. - <http://mno.hu/mezogazdasag/folytatodnak-a-botranys-foldlicitek-1317484>

<http://24.hu/kozelet/2015/12/15/meg-tobb-allami-foldet-vehet-l-simon-laszlo-felesege/>
http://hvg.hu/gazdasag/20151210_Meszáros_Lorincek_egyetlen_het_alatt_441

<http://atlatszo.hu/2015/12/16/etyeken-is-terjeszkedik-meszáros-lorinc-kozzetettek-a-foldarveresek-eredmenyeit/>

[x] **Mészáros Lőrinc és családja földvásárlásai:**
http://hvg.hu/gazdasag/20151210_Meszáros_Lorincek_egyetlen_het_alatt_441

<http://atlatszo.hu/2015/12/16/etyeken-is-terjeszkedik-meszáros-lorinc-kozzetettek-a-foldarveresek-eredmenyeit/>

[xi] **A Kormány 1910/2015 (XII. 11.) határozata** a mintagazdaságok kialakításáról, Magyar Közlöny, 2015/194. szám (december 11.), 25969-25970. p.: <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/index.php?>

[menuindex=200&pageindex=kozltart&ev=2015&szam=194](#)

[xii] **Csányi és a Bonafarm-csoport mintagazdaságai:**

http://index.hu/gazdasag/2015/11/10/a_foldmuvelesugyi_miniszteriumban_sem_tudjak_mik_lesznek_a_mintagazdasagok/
<http://atlatso.hu/2015/12/16/etyeken-is-terjeszkedik-meszaros-lorinc-kozvetettek-a-foldarveresek-eredmenyeit/>

[xiii] **Tényleg azé a föld, aki megműveli?** - Múlt-kor magazin, 2015. március 18.: <http://mult-kor.hu/aze-a-fold-aki-megmuveli-20150318> A jelszó és a kormányzati retorika a hét évtizeddel ezelőtt hatályba lépett, Nagy Imre által előterjesztett "a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhöz-juttatásáról" miniszterelnöki rendeletre emlékeztet, amelyet akkor is épp az ellenkezője követett. Az akkori „földosztásról”, az igazi szándékokról a mai napig az a tévhit él a hazai köztudatban és a történetírásban, hogy az egy - a Nemzeti Parasztpárt koncepciója alapján kidolgozott - polgári demokratikus reform volt, melynek nyomán megszűnt a magyar agrárium évezredes feudális egyenlőtlensége. Ezzel szemben a közvetlenül Sztálin utasítására, Moszkvából irányított intézkedés célja nem más volt, minthogy a Rákosi Mátyás vezette kommunista párt előkészítse az erőszakos kollektivizálást, a kisparaszti magántulajdon szétzúzását és a sztálinista modell bevezetését. A „földreform”, amely akkor is - az eredetileg Móricztól származó - „a föld azé, aki megműveli” politikai szólammal indult, a földmagántulajdon teljes felszámolásába és az államszocializmus tévesvilágába torkollott, ma pedig valószínűleg a földspekuláció és a tőkés nagybirtokrendszer világába vezet.

[xiv] **A Kormány 1792/2015. (XI. 10.) határozata** a „Földet a gazdáknak!” Program keretében az állami tulajdonú földek földművesek részére történő értékesítéséhez szükséges intézkedésekről szóló 1666/2015. (IX. 21.) Korm. határozat és az MFB Földvásárlási Hitelprogram bevezetéséről szóló 1765/2015. (X. 16.) Korm. határozat módosításáról, Magyar Közlöny, 2015/168. szám (november 10.), 21470. p.: <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK15168.pdf>

[xv] **Ferenc pápa** „Laudato si!” kezdetű enciklikája továbbá bolíviai beszéde a Népi Mozgalmak Világtalálkozóján:

<http://www.magyarokurir.hu/hirek/laudato-si-az-enciklika-ismertetese>

<http://www.teremtesvedelem.hu/content/cikk/ferenc-papa-beszede-nepi-mozgalmak-vilagtalalkozojan>

[xvi] **David C. Korten** korszakhatárt jelző, egyben korszakalkotó műve:

[http://bookline.hu/product/home.action?_v=David C Korten Tokes tarsasagok vilaguralma&id=51156&type=22](http://bookline.hu/product/home.action?_v=David+C+Korten+Tokes+tarsasagok+vilaguralma&id=51156&type=22)

[xvii] **„Nemzeti regionális multik”:** http://www.galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=193164

[xviii] **„Majd a Pintér elintézi”:** <http://24.hu/belfold/2014/12/15/angyan-maffiacsaladok-delegaljak-a-kormanytagokat/>

Az állampolgár biometrikus számontartása

Giorgio Agamben

A katonai programozásról szóló, 2013. december 19-én életbe lépett 20. törvénycikk engedélyezi a számítógépes adatok általános ellenőrzési célú felhasználását, olyan mértékben, hogy már „Patriot Act à la française”-ről beszélhetünk. A biztonság megteremtése, bár az ürügy gyakran változik – politikai felforgatás, terrorizmus, stb. – abszolút prioritássá emelkedik. Célja azonban mindig ugyanaz marad: kormányozni az embereket. Hogy ennek eredetét megértsük, és megpróbáljunk túljárni az eszközön, a XVIII. századig kell visszamenni...

Hogyan változtatja meg a biztonsági megszállottság a demokráciát

Az a kifejezés, hogy „biztonsági okokból” („for security reasons”, „per ragioni di sicurezza”, „pour raisons de sécurité”) hatósági érvként működik, amely elejét akarja venni minden vitának, hogy lehetővé tegyen olyan célok és intézkedések bevezetését, amelyeket enélkül nem fogadnánk el. Ahhoz, hogy ez ellen fellépjünk, elemezni kell egy látszólag ártalmatlan fogalmat, amely azonban úgy tűnik, minden más politikai koncepciót kiszorít: a biztonságot.

Azt kellene gondolnunk, hogy a biztonságpolitika célja egyszerűen a veszélyek, a nehézségek sőt, a katasztrófák megelőzése. Ennek bizonyos genealógiája valójában a római eredetű koncepcióhoz, a *Salus publica suprema lex*-hez (A nép üdve a legfőbb törvény^[i]) nyúlik vissza és így a *rendkívüli állapot* paradigmájában jelenik meg. Gondoljunk a *senatus consultum ultimum*-ra (a szenátusé a végső döntés joga) és a diktatúrára Rómában^[ii]; a jogi kánonnak arra az alapelve, mely szerint *Necessitas non habet legem* (A szükség idején nincs jog / szükség törvényt bont); a közjóléti bizottságokra a francia forradalom idején^[iii]; a VIII év frimaire 22-i alkotmányra (1799), amely utal „az állambiztonságot fenyegető zavargásokra”; vagy akár a weimari alkotmány (1919) 48. cikkelyére, amely a nemzeti-szocialista rendszer jogi megalapozására szolgált, és ugyancsak a „közbiztonságot” említi.

Bármennyire korrekt is, ez a származtatás nem teszi lehetővé, hogy megértsük a jelenlegi biztonsági intézkedéseket. A rendkívüli eljárások egy közvetlen és reális fenyegetésre irányulnak, amelyet úgy kell megszüntetni, hogy egy meghatározott időre függesztik fel a jogi garanciákat. Azok a „biztonsági okok” viszont, amelyekről ma beszélnek, ezzel szemben egy „normális” és állandósuló kormányzási technikát testesítenek meg.

A jelenlegi biztonsági intézkedések eredetét Michel Foucault^[iv] szerint a rendkívüli állapot helyett François Quesnay-nél (1694-1774) és a fiziokratáknál^[v], vagyis a modern gazdaság kezdetekor kell keresnünk. Bár a közbeszédbe, kevéssel a vesztfáliai szerződés után^[vi], a nagy abszolutista államok vezették be azt a gondolatot, hogy az uralkodónak gondoskodnia kell alattvalói biztonságáról, azért Quesnay-ig (1694-1774) kell várni, hogy a biztonság – vagy inkább a « sűreté » – váljon a kormányzati doktrína fő elvévé.

Megelőzni kell a problémákat, vagy mederben tartani?

„Gabonafélék” című cikke, amely az *Enciklopédiában* jelent meg két és félszáz év múlva is nélkülözhetetlen ahhoz, hogy megértsük a jelenlegi kormányzás módját. Voltaire egyébként elmondja, hogy amikor a cikk megjelent, a párizsiak abbahagyták a színházról és irodalomról folyó vitákat, hogy a gazdaságról és a mezőgazdaságról beszéljenek...

Akkoriban, a fő problémák egyike, amelyekkel a kormányoknak szembe kellett nézniük, az élelmiszerhiány és az éhínség volt. Quesnay előtt, megpróbálták megelőzni a bajt, ezért állami magtárakat hoztak létre illetve tiltották a vetőmagok exportját. Ezeknek a megelőző intézkedéseknek azonban negatív hatásuk volt a termelésre. Quesnay ötlete az volt, hogy fordítsák meg a folyamatot: ahelyett, hogy megpróbálnák megelőzni az éhínséget, hagyják, hogy az bekövetkezzen, és a külső és a belső kereskedelem liberalizálásával kezeljék és kormányozzák, amikor már kialakult. A „kormányozni” kifejezést itt eredeti etimológiai értelmében használjuk: egy jó hajós – az, aki a kormánylapátot kezeli – nem kerülheti el a vihart, de amikor az kitört, képesnek kell lennie arra, hogy irányítsa a hajóját.

Ebben az értelemben kell megértenünk azt a formulát, amelyek Quesnay-nek tulajdonítanak, de valójában soha nem írt le: „Laisser faire, laisser passer” (*Hadd történjék, amint történik*). Messze nem csak a gazdasági liberalizmus elvét találta meg, de egyben kidolgozta a kormányzás egyik paradigmáját, amely szerint a biztonság

– Quesnay „a gazdák és a parasztok biztonságát” idézi – nem a nehézségek és a katasztrófák megelőzését jelenti, hanem azt a képességet, hogy ezeket hasznos irányba terelje.

Értékelni kell ennek a megfordításnak a filozófiai jelentőségét, amely felborítja a hagyományos hierarchikus kapcsolatot az okok és okozatok között. Mivel hiábavaló, de legalábbis nagyon költséges az okokat kezelni hasznosabb és biztosabb az következményeket befolyásolni. Az új axióma hatása nem negligálható: ez kormányozza társadalmainkat a gazdaságtól az ökológiáig, a kül- és katonapolitikától a rendőrség belbiztonsági intézkedéseiig. Ez teszi lehetővé, hogy megértsük azt a másképpen titokzatos konvergenciát, amely az abszolút gazdasági liberalizmus és egy példa nélküli biztonsági ellenőrzési állapot között áll fenn.

Vegyünk két példát, hogy illusztráljuk ezt a látszólagos ellentmondást. Elsőként itt az ivóvíz. Bár tudjuk, hogy ez hamarosan a világ nagyrészen hiánycikk lesz, egyetlen ország sem folytat komoly politikát, hogy elkerülje a szennyezést. Ugyanakkor azt látjuk, hogy fejlődnek és sokszorozódnak a világ négy sarkában azok a technikák és gyárak, amelyek utólag tisztítják a szennyezett vizet – ez mára egy komoly iparág és piac lett.

Most pedig tekintsük a biometriai eszközöket, amelyek az aktuális biztonsági technológiák legnyugtalanítóbb aspektusainak egyikét jelentik. A biometria Franciaországban a XIX. század második felében jelent meg. Alphonse Bertillon kriminológus (1853-1914) a fotózásra és antropometriai mérésekre támaszkodott, hogy létrehozson egy „beszélő képet”, amely egy szabványosított szókincset használt, hogy az egyéneket egy jelrendszerrel írja le. Kevésbé később, Angliában Francis Galton (1822-1911), Charles Darwin egyik unokaöccse és Bertillon nagy csodálója, kifejlesztette az ujjlenyomat-vétel technikáját. Márpedig, ezek az eszközök, természetesen nem teszik lehetővé a bűnözés megelőzését, de megzavarják a visszaeső jogsértőket. Itt is megtaláljuk a fiziológusok biztonsági koncepcióját: az állam csak akkor tud hatékonyan fellépni, ha egy bűncselekmény már megtörtént.

Az antropometriai technikák hosszú időn át kizárólag a visszaeső bűnözőkre és a külföldiekre vonatkoztak. 1943-ban az Egyesült Államok kongresszusa még visszautasította a Citizen Identification Act-ot, amelynek az volt a célja, hogy minden állampolgárnak olyan személyi igazolványt adjon, amelyben a digitális ujjlenyomata szerepel. Csak a XX. század második felében vált ez általánossá. Az utolsó lépéseket azonban csak a közelmúltban tettük meg. Az optikai szkennerek lehetővé teszik, hogy gyorsan levegyék az ujjlenyomatokat, miközben a szivárványhártya szerkezete kilépett a rendőrkapitányságok biometriai eszköztárából a mindennapi életbe. Bizonyos országokban az iskolai étkedébe történő belépést egy optikai leolvasó eszközzel ellenőrzik, úgy, hogy a gyermek diszkrétan felemeli a kezét.

Sokan emelték fel a hangjukat, hogy felhívják a figyelmet egy abszolút és korlátlan ellenőrzés veszélye ellen, amely egy olyan hatalom részéről fenyeget, amely rendelkezik az állampolgárok biometriai és genetikai adataival. Ilyen eszközökkel a zsidók kiirtása (vagy bármilyen elképzelhető népiirtás) a rendszerbe foglalt dokumentáció alapján sokkal hatékonyabb, teljes mértékű és gyorsabb lett volna. Biztonsági ügyekben az európai országokban ma érvényben levő törvényi szabályozás bizonyos szempontból szigorúbb, mint a XX. század fasiszta diktatúráiban volt. Olaszországban a közbiztonságról szóló törvény egységes szerkezetű szövegét (*Testo unico delle leggi di pubblica sicurezza, Tulp*) 1926-ban Benito Mussolini rezsimje fogadta el, és lényegében még ma is érvényben van: de a terrorizmus elleni törvények, amelyeket az „ólomévek” (1968-tól az 1980-as évek elejéig) során fogadtak el, még tovább korlátozták azokat a garanciákat, amelyeket az még tartalmazott. Mivel pedig a terrorizmus elleni francia törvénykezés még szigorúbb, mint olaszországi megfelelője, összehasonlításuk a fasiszta törvénykezéssel nem hozna más eredményt Franciaországban sem mint Olaszországban.

A biztonsági eszközök növekvő mennyisége a politikai koncepció alapvető változásáról tanúskodik, egészen addig a pontig, hogy legitim módon megkérdőjelezhetjük, nem csupán azt, hogy azok a társadalmak, amelyekben élünk, még demokratikusnak nevezhetők-e, de az is kérdéssé vált, hogy tekinthetjük-e még politikai társadalmaknak ezeket.

Az időszámításunk előtti V. században, amint azt Christian Meier történész kimutatta, Görögországban megváltozott a politika felfogása az állampolgárság politizálásán (*Politisierung*) keresztül. Azelőtt a városhoz (polisz) tartozást az egyén státusza és életfeltételei határozták meg – a nemesek és a kulturális közösségek tagjai, parasztok és kereskedők, urak és kliensek, családapák és rokonok, stb. – később azonban az állampolgárság politikai gyakorlása vált a társadalmi azonosságtudat kritériumává.

„Így létrejött egy speciálisan görög politikai identitás, amelyben az a gondolat, hogy az egyéneknek állampolgárként kell viselkedniük, intézményes formát nyert – írja Meier. Az egyéb csoportokhoz tartozás, kezdve a gazdasági, szakmai közösségektől a vallási csoportokig, háttérbe szorult. Abban a mértékben, ahogyan egy demokrácia állampolgárai részt vettek a politikai életben, annyiban tekinthették magukat a polisz tagjainak. A polisz és politeia, a város és az állampolgárság kölcsönösen határozták meg egymást. Az állampolgárság így módon egy olyan tevékenység, életforma lett, amelyet a polisz, a városállam határozott meg és világosan elkülönült az oikos-tól, az otthonától. A politika egy szabad közösségi térré vált, szemben a privát területtel, ahol a szükség uralkodott.”^[vii] Meier szerint, a politizálásnak ez a speciálisan görög folyamata került át a nyugati

örökségbe, amelyben az állampolgárság – természetesen időnként jobban, időnként kevésbé – meghatározó tényező maradt.

Márpedig pontosan ez a tényező az, amelynél egy fokozatos visszafelé fordulás tapasztalható: a *depolitizálás* folyamata. A korábban az állampolgárság kötődött egy aktív és nem kiváltható politizálási szinthez, jelenleg azonban az állampolgárság egy teljesen passzív feltétellel vált, ahol a cselekvés és a tétlenség, az aktivitás és a passzivitás, a köz- és a magán-szféra elmosódik és zavarossá válik. Hajdan az állampolgárság egy mindennapi tevékenységben és egy életformában konkretizálódott, jelenleg azonban egyfajta jogi státuszra korlátozódik, amelyben a szavazati jog gyakorlása egyre inkább egyfajta közvélemény-kutatásra hasonlít.

A biztonságtechnikai eszközök meghatározó szerepet játszanak ebben a folyamatban. A korábban a bűnözőkre alkalmazott azonosítási technikák kiterjesztése minden állampolgárra elkerülhetetlenül hatással van a politikai identitásra, az állampolgárság jellegére. Első ízben az emberiség történelmében, az állampolgárság nem függ a társadalomban aktív „egyéntől” és ismertető jelétől, „névétől” és „hírnevétől”, hanem biológiai adataitól, amelyeknek nem lehet semmiféle kapcsolata az alannal, ezek értelmetlen arabeszek, amelyeket a tintába nyomott ujjam hagy egy papírdarabon, vagy génjeim elrendeződése a DNS kettős spiráljában. A legsemmesebb és a legprivátabb dolog így a társadalmi identitás hordozójává válik, megfosztva azt társadalmi, politikai jellegétől.

Ha azok a biológiai kritériumok, amelyeket egyáltalán nem tudok befolyásolni, határozzák meg az állampolgári identitásomat, akkor hogyan alakítsam ki a politikai lényemet? Milyen politikai kapcsolatban lehetek a digitális ujjlenyomatommal, vagy a genetikai kódommal? Ahhoz vagyunk szokva, hogy elkülönül az etikai-erkölcsi és a politikai tér, de ez elveszti értelmét és megköveteli, hogy teljes mértékben átgondoljuk ezt az egész kérdést. Miközben a görög állampolgár a magánlét és a társadalmi lét, az otthon (a reprodukív élet színtere) és a város (a politika helye) ellentétében határozhatta meg önmagát, a modern állampolgár inkább olyannak látszik, mint aki a köz- és a magánélet, vagy Thomas Hobbes szavait használva, a fizikai test és a politikai test közötti lényegi megkülönböztetés nélkül létezik.

A videoellenőrzés kikerült a börtönből a közterekre

Ez a megkülönböztetés-nélküliség testesül meg utcáink videoellenőrzésében. Ez az eszköz ugyanarra a célra készült, mint az ujjlenyomatok: a börtönök számára fejlesztették ki, és fokozatosan jelent meg a közterületeken. Márpedig egy videoellenőrzés alatt álló tér többé már nem az agora, többé nincs közterületi jellege; egy szürke zóna a köz- és magánterület, a börtön és a fórum között. Egy ilyen mértékű átalakulás számos okra vezethető vissza, ezek között a modern hatalom sodródása a *biopolitika* felé különleges szerepet játszik. Arról van szó, hogy a modern hatalom már nem csak az állami szuverenitás gyakorlata egy adott országban, hanem *irányítja* az egyének biológiai életét (egészség, termékenység, szexualitás stb.). A biológiai élet fogalmának ez az beemelése a politika központjába megmagyarázza a fizikai identitás elsőbbségét a politikai identitás felett.

Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a társadalmi identitás azonosítása a testi identitással az a céllal kezdődött, hogy ellenőrizze a visszaeső bűnözőket és a veszélyes egyéneket. Nem meglepő, hogy amikor az állampolgárokat, úgy kezelik mint potenciális bűnözőket, akkor a végén hallgatólagosan elfogadják, hogy a mindennapi kapcsolatuk az állammal a gyanakvás, az adatgyűjtés és az ellenőrzésen alapul. A hallgatólagos axióma, ami itt jól érzékelhető, az a kockázatos kijelentés: „Minden állampolgár – mivel egy élőlény – egy lehetséges terrorista.” De milyen az az állam, milyen az a társadalom, amelyet egy ilyen axióma kormányoz? Lehet-e ezeket még egyáltalán demokratikus, sőt politikai államoknak tekinteni?

A Collège de France-ban tartott előadásában, valamint a *Surveiller et punir* (Felügyelet és büntetés/A börtön története^[viii]) című könyvében, Michel Foucault a modern államoknak egy tipológiai osztályozását vázolja fel. A filozófus kimutatja, hogy az Ancien Régime (Régi Rend) államát, mint területiális vagy szuverén államként határozhatjuk meg, melynek jelmondata az volt, hogy *Faire mourir et laisser vivre* (irányítani a halált és nem beavatkozni az életébe^[ix]). Ez az állam fokozatosan fejlődött egy *lakossági állam* irányába, ahol a demográfiai lakosság helyettesíti a politikai népet, illetve egy *fegyelmező állam* irányába, melynek éppen fordított a jelszava: *Faire vivre et laisser mourir* (irányítani az életet és nem beavatkozni a halál folyamatába). Ez az állam elfoglalja az egyén életét, hiszen azért törődik az alattvalók életével, hogy egészséges, engedelmesebb és rendezett testeket állítson elő.

Az az állam, amelyben jelenleg Európában élünk, nem egy fegyelmező állam, hanem inkább – Gilles Deleuze megfogalmazása szerint – ún. „ellenőrző állam”. Nem az a célja, hogy rendet tartson és fegyelmezzon, hanem az, hogy irányítson és ellenőrizzen. A genovai G8 elleni tüntetések erőszakos elnyomása után, 2001 júliusában egy olasz rendőrségi funkcionárius kijelentette, hogy a kormány nem azt akarta, hogy a rendőrség fenntartsa a rendet, hanem azt, hogy irányítsa a rendetlenséget: nem is hitte, hogy mennyire jól mondta! A maguk részéről az amerikai értelmiségiek, akik megpróbálták megérteni milyen alkotmányos változtatásokat

hozott a Patriot Act és a szeptember 11-e utáni időszak törvényei^[x], jobban szeretnek „biztonsági államról” (*security state*) beszélni. De mit jelent itt a „biztonság”?

A francia forradalom idején ez a fogalom – vagy a „*sûreté*”, amint akkoriban nevezték – összekapcsolódott a rendőrség fogalmával. A „*police de sûreté*” (*állambiztonsági rendőrség*) fogalmát és gyakorlatát, amely azután hosszú karriert futott be végig a modern korokban, az 1791. március 16-i, majd az 1792. augusztus 11-i törvény vezette be a francia törvénykezésbe. Azokban a vitákban, amelyek ezeket a törvényeket megelőzték, világosan megjelent, hogy a *rendőrség* és a *biztonság* kölcsönösen meghatározzák egymást. De a szónokok – közöttük Armand Gensonné, Marie-Jean Hérault de Séchelles, Jacques Pierre Brissot – egyiket sem voltak képesek meghatározni. A viták ezért lényegileg a *rendőrség* és az *igazságszolgáltatás* közötti viszonyról szóltak. Gensonné szerint, „két teljesen különböző és elkülönülő hatalomról” van szó; és mégis miközben a *jogi hatalom* szerepe világos, a *rendőri hatalom* meghatározása lehetetlennek látszik.

A képviselők felszólalásainak elemzése megmutatja, hogy a rendőrség megfelelő helye meghatározhatatlan, és azt így is kell hagyni, mert ha az teljesen feloldódna az igazságszolgáltatásban, akkor a rendőrségnek nem kellene léteznie. Ez a híres „méltánylás” ami még most is jellemzi a rendőrtiszt tevékenységét: a közbiztonságot fenyegető konkrét helyzetben szuverén módon dönt. Amikor ezt teszi, nem dönti el és nem is készíti elő – amint azt tévesen ismételtetik – a bírói döntést: minden döntés figyelembe veszi az okokat, miközben a rendőrség a hatásokra reagál, vagyis egy meghatározatlan dologra. Egy eldönthetetlen dologra, amelyet többé nem nevezünk úgy, mint a XVII. században, „*államérdeknek*”, hanem „*biztonsági érdeknek*”.

Az ellehetlenülülő politikai élet

A *security state* tehát egy rendőrállam, még ha a rendőrség meghatározása egy fekete lyuk is maradt a közjog doktrínájában: amikor a XVIII. században Franciaországban megjelent Nicolas de La Mare-től a *Traité de la police*, Németországban pedig Johann Heinrich Gottlob von Justi-tól a *Grundsätze der Policey-Wissenschaft*, a „*rendőrség*” kifejezés az eredeti, a *politeia* etimológiai értelemezéshez nyúl vissza és a valódi politikát jelenti, míg a „*politika*” kifejezés eközben egyedül a külpolitikára szorítkozott. Így von Justi a *Politik* kifejezésen egy állam másokhoz való viszonyát értette, míg a *Polizei* egy államnak saját magához való viszonyát jelenti: „A rendőrség egy államnak saját magára vonatkozó erejének viszonya”.

A „biztonság” jele alá helyezvén magát, a modern állam kivonult a politikából, hogy egy senki földjére lépjen, amelynek rosszul érezhető a földrajza és a határai, és amelynek nincs elvi meghatározottsága Ez az állam, amelynek a neve etimológiailag a gond és a gondoskodás hiányára vezethető vissza (*securus: sine cura*), de amely ezzel ellentétben kifejezetten gondot okoz nekünk, hiszen veszélyesen fenyegeti a demokráciát, mivel a politikai élet lehetetlenné válik; márpedig a demokrácia és a politikai élet – legalábbis a mi hagyományainkban – szinonimák.

Egy ilyen állammal szemben újra kell gondolnunk a politikai konfliktusok hagyományos stratégiáit. A biztonsági paradigma miatt minden konfliktus és minden, a hatalom megdöntésére tett többé-kevésbé erőszakos kísérlet, csak alkalmat nyújt az államnak, hogy saját érdekei szerint kezelje az eseményeket. Ez mutatkozik meg abban a dialektikában, amely szorosan egy ördögi körbe kapcsolja össze a terrorizmust és az állam választát, amikor az állam bevezeti az erőszak egy magasabb fokozatát. A modern kor a radikális politikai változásokat, forradalom formájában képzelel el, amely megdönti a régi államot és létrehozza az új rend alkotmányozó hatalmát. De modellt kell váltanunk, hogy újszerűen a hatalmat pusztán megfosztó jellegűnek gondoljuk el, amelyet nem lehet megragadni a biztonság eszközein keresztül. Ha meg akarjuk állítani a rendőrállam antidemokratikus fordulatát, akkor el kell gondolkodnunk erről a megfosztó hatalomról, ennek formáiról és eszközeiről.

A szerző, Giorgio Agamben filozófus, egyebek között a L'Homme sans contenu , (Tartalom nélküli ember) c. könyv szerzője; Circé, Belval (Vosges), 2013.

Fordította: Hrabák András

[i] Ebben a mondatban a nép és az állam üdve még nem különbözik, így a magyar fordítások az „állam üdvét” míg a francia/angol fordítások a „nép üdvét” említik – a ford. megj.

[ii] Súlyos nehézségek esetén a Római Köztársaság biztosította annak lehetőségét, hogy kivételes módon teljhatalmat adjanak egy magisztrátusnak (a diktátornak).

[iii] A Nemzeti Konvent (Francia Forradalomban az alkotmányozó majd törvényhozó nemzetgyűlés 1792-1795) idején ezeknek a bizottságoknak kellett megvédeni a Köztársaságot az inváziós veszélyekkel és a polgárháborúval

szemben.

[iv] Michel Foucault, *Sécurité, territoire, population. Cours au Collège de France, 1977-1978*, Gallimard- Seuil, coll. « Hautes études », Párizs, 2004. (*Biztonság, terület, népesség* – magyarul nem jelent meg)

[v] A fiziokraták szerint a gazdasági fejlődés alapját a mezőgazdaság adja, ugyanakkor a kereskedelem és az ipar szabadságát hirdették.

[vi] A vesztfáliai békeszerződések (1648) zárták le a harmincéves háborút a katolikus egyház által támogatott Habsburg-tábor és a Német-Római Birodalom protestáns német államai között. Ez vezette be a nemzetállamokra épülő európai rendszert.

[vii] Christian Meier: *Der Wandel der politisch-sozialen Begriffswelt im V Jahrhundert v. Chr.* [A politikai-társadalmi világ fogalmainak átalakulása az i.e. V. században], dans Reinhart Koselleck szerkesztésében, *Historische Semantik und Begriffsgeschichte*, Klett-Cotta, Stuttgart, 1979.

[viii] Michel Foucault: *Surveiller et punir*, Gallimard, Párizs, 1975. Magyarul megjelent: *Felügyelet és büntetés/A börtön története* címmel, Gondolat, 1990

[ix] Az igazságszolgáltatás, vagyis a királyi hatalom a kard erejével érvényesült; vagyis rendelkezett a halál fölött, míg az egyén élete a magánszféra területe – a ford. megj.

[x] Lásd Chase Madar: [Le président Obama, du prix Nobel aux drones](#) [Obama elnök útja, a Nobel békedíjtól a drónokig], *Le Monde diplomatique*, 2012. október

Amerikai előválasztások: a fekete többségű Hinds megye seriffet választ

Raphaël Kempf

2015. augusztus 4-én, a helyi előválasztások napján egyetlen mondatot szajkóztak megállás nélkül az egyik legszegényebb mississippii megye, Hinds helyi rádiói: „*Most arra szavaztok, hogy ki fog bekaszni titeket!*”. Ezzel az ütős érveléssel próbálják az embereket rávenni arra, hogy részt vegyenek a helyi előválasztásokon, melynek során nem csak az új seriff személyéről, de egy sor egyéb kérdéstről is kikérik a polgárok véleményét.

Az első kérdés: kívánnak-e részt venni a demokrata vagy republikánus előválasztáson? Amennyiben a válasz igen, a választólistára való feliratkozáskor elegendő, ha az illető a közös helyiségben odamegy kedvenc pártja asztalához és átveszi a szavazólapot. A demokratáknál ez például egy négy oldalas dokumentum, amelyen tizenhárom lehetséges betöltendő poszt szerepel: kormányzó, kormányzóhelyettes, szenátor, állami képviselő, közlekedési biztos, közszolgáltatási biztos, ügyész, adóvégrehajtó, bírósági jegyző, rendőrbiztos stb[1]. Ilyen körülmények között nehéz megismerni minden egyes jelölt egyéniségét és programját.

Új Jim Crow rendszer[2]

Hindsben, Mississippi állam legnépesebb megyéjében, ahol a főváros, Jackson is található, a helyi előválasztások az általános választások eredményét is meghatározzák. A többségében fekete bőrű lakosság (a 245 000 lakosú megye 69 százaléka) rendre a demokrata jelölteket hozza ki győztesnek. Az államban egyébként többségben lévő republikánusoknak, vagy a „függetleneknek” itt semmi esélyük. Így aztán, hacsak nem következik be valami váratlan fordulat, a 2016. novemberi választás is a megszokottak szerint fog alakulni: a demokraták jelöltjei kerülnek ki győztesen.

A tét fontossága ellenére a szavazóhelyiségek – amelyek gyakran egy templomban, néha egy-egy iskolában vagy tűzoltólaktanyán kapnak helyet – nem vonzanak tömegeket: a részvétel ez évben sem haladta meg a 28 százalékot. Minderről Charles Lewis és Montrell Williams, két harmincas éveiben járó afroamerikai férfi is számot adhat, akik Jackson belvárosának egyik szegény negyedében állodálnak „republikánus előválasztások” feliratú asztaluk mögött. „*Ez aztán nehéz nap volt!*” – veti oda ironikusan Williams a reménytelenül üres felvételi listát lobogtatva: 550 regisztrált választóból csupán 162 jött el, és közülük is mindössze ketten vettek részt a republikánus előválasztáson. Williams csakis a „100 dolláros csekk” miatt jött ma el: ezt a republikánus párt azoknak osztja ki, akik a választás napján a szavazóponatokon dolgoznak. Montrell Williams ugyanis – csakúgy, mint Charles Lewis és munkatársuk Keonda Rankin – a demokratákra szavaz...

A hosszú jelöltlista ellenére egy bizonyos posztról a szavazóknak mindig megvan a határozott véleménye: ez pedig nem más, mint a seriffé. Egy, az állampolgárok által ismert fontos személyiségről van szó, aki gyakran megszólal a helyi médiában. Nem csak a megyei rendőrség vezetője, tehát biztosítja a mindennapi rend fenntartását (előállítási joggal rendelkezik), hanem ellátja a fogházak irányításának feladatát is, ahol a gyanúsítottak bírósági perük lefolytatására várnak. Lewis és Williams ezzel nagyon is tisztában vannak: rövid ideig mind a ketten ültek a raymondi börtönben (Lewis három hétig, Williams két napig), amelyet a mostani és egyben újra induló seriff, a demokrata Tyrone Lewis igazgat.

Ha valakit az Egyesült Államokban bűncselekmény miatt elítélnek, attól gyakran állampolgári jogait is megvonják[3]. Bizonyos államokban, mint Kentucky vagy Virginia, a megvonás végleges is lehet. A szavazástól való eltiltás jelenleg a feketék 7,7 százalékát érinti, s ez arra indította Michelle Alexander jogi egyetemi tanárt, hogy a szegregációt bevezető törvényekre utalva tiltakozzon az ún. „Új Jim Crow rendszer” ellen[4]. Múltjuk ellenére Lewis és Williams azért vehetnek részt a szavazáson, mert csak kisebb szabálysértésen kapták rajta őket. Igencsak kritikusak a jelenleg újra induló Tyrone Lewis-szal szemben, aki lecsukatta őket, ezért egy másik komoly jelöltre, Victor Masonre szavaztak, aki a megyei börtönök katasztrófális igazgatásának kritikájával kampányolt.

Hinds lakosainak körében Lewis seriff népszerűségét növeli, hogy „környékbeli gyerek”, jópofa és szimpatikus, de ha kell szigorú és kemény. Jacksonban nőtt föl, a helyi egyetemen tanult kommunikációt, utána a jacksoni rendőriskolába kezdett járni, majd a 90-es évek elején rendőrtisztté avatták. 2011-ben elhatározta, hogy indul a demokrata előválasztásokon a seriffi posztért: a húsz éve hivatalban lévő Malcolm McMillin felett aratott győzelme történelmi jelentőségű volt, ugyanis Hinds megyének 1840-es létrejötte óta még soha nem volt fekete bőrű, vagy kisebbségből származó seriffje.

Pontosan ezért vett részt annak idején kampányában Lucius Wright, a nyugalmazott katonából lett üzletember: *„Itt azok nagy része, akiknek meggyűlik a baja az igazságszolgáltatással, fekete. Ahhoz, hogy tiszteletben tartsák a jogainkat, egy olyan valaki kellett nekünk, aki azonosulni tud velünk. Vagyis Lewis-ra.”*

A Lucius Wright által használt „nekünk” Jackson egykori polgármesterének, a 2014-ben, mandátuma elején szívrohamban meghalt Chokwe Lumumbának aktivista támogatóira utal. Az 1947-ben Detroitban Edwin Finley Taliaferro néven született Lumumba az amerikai feketék nacionalista mozgalomának fontos alakja volt. A Lumumba nevet az 1960-as években vette fel az 1961-ben meggyilkolt kongói vezető tiszteletére, és 1971-ben Mississippiben telepedett le azzal a céllal, hogy egy független fekete köztársaságot hozzon létre. 2013-ban a különböző polgárjogi szervezetek támogatásának köszönhetően Jackson polgármesterévé választották, és sikeres népszavazásra bocsátotta többek között az adóemelést kérdését, ami nem kis teljesítmény egy olyan országban ahol a közkiadások és az adó elleni harc nemzeti dogma.

A Chokwe Lumumba politikai hagyományait folytató személyektől érkező támogatás ellenére Tyrone Lewis nem igen látszik törődni a faji kérdéssel és a bebörtönzöttek jogaival. *„Nem azért jelöltettem magam, hogy én legyek az első fekete seriff, hanem azért, hogy Hinds megye valaha volt legjobb seriffévé váljak. A „faji kérdés” nem kérdés. Csupán az számít, hogy a lakosságnak biztosítani tudjuk azt az életminőséget, amelyet megérdemel”* – nyilatkozta nekünk. Kampányában Tyrone Lewis eredményeinek magyarázása helyett inkább a róla kialakult képet igyekezett szépíteni, annál is inkább, mivel a pártok jelöltjeiknek nem írnak elő követendő programot, nemhogy föderális, de még állami szinten sem.

Imádkozunk, hogy a mi seriffünk nyerjen a választásokon

Lewis seriffel legközelebb egy vásáron futottunk össze, amit hogy, hogy nem, a rendőrség szervezett néhány nappal a választások előtt. A seriff biztosított bennünket, hogy nem kampányeseményről van szó: *„A rendezvény kizárólag a közösség érdekében szervezzük meg évről-évre: célunk, hogy erősítsük a bűnmegelőzést, a biztonságot, illetve a rendőrség és a lakosság közötti kapcsolatokat.”* A jól hangzó beszéden túl az est főleg az evés-ivásról, a videojátékokról és a zenéről szólt. A koncert előtt a közönség egy lelkipásztor szívhez szóló prédikációját hallgathatta meg: *„Nagyszerű, hogy itt lehetek és támogatásomról biztosíthatom seriffünket, Tyrone Lewist. Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, Jézus nevében imádkozunk ma este seriffünkért, kérjük Istent, hogy segítse őt győzelemre, és imádkozunk minden rendőréért. Örvendezünk, hogy a bűnözés visszaszorulóban van Hinds megyében. Ó, Istenem, dicsőség neked azért az emberért, akit erre rendeltettél. Ámen. Ámen. Ámen.”* E feltűzelő bevezető után az est tömzsi hőse lépett a színpadra ingujjban. Előbb a szavazókat buzdította *„még négy évre”*, majd a hidratálás fontosságára hívta fel a figyelmet tekintettel a déli vidéken tapasztalható augusztusi perzselő hőségre.

Arról már nem szól a fáma, hogy az eseményt a seriffi közpénzekből vagy a jelölt saját zsebéből finanszírozta -e. Akárhogy is, Tyrone Lewisnak van miből kampányolnia: a politikai finanszírozásról szóló nyilvános kimutatások szerint a jelöltek közül messze ő kalapozta össze a legtöbb pénzt. Több mint 80 ezer dollárról rendelkezett, míg közvetlen ellenfelének, Victor Masonnek csak 20 ezer dollárnyi adományt sikerült összegyűjtenie az előválasztás napjáig. Az átláthatóság kötelez: a jelentésekben nyilvánosságra kerül az adakozók neve és az adomány összege is. Lewis seriff legfontosabb támogatói közt ott vannak a város legnagyobb ügyvédi irodái, amelyek közül egyik sem akart kérdéseinkre válaszolni.

Lewis az összegyűlt pénznek köszönhetően számos hirdetőtáblát tudott elhelyezni az utak mentén, a televíziók és a helyi rádiók pedig megállás nélkül őt reklámozzák. Egy biztosítási és egy autós hirdetés között tehát Lewis seriffet láthatják a nézők, amint jó családapaként pózol gyermekei körében. Hatéves forma fia apját félbeszakítva, *„Keményen bánik a bűnözéssel!”* felkiáltással buzdítja szavazásra a nézőket.

Az Egyesült Államok legtöbb megyéjében gyakran a seriff- és ügyészjelöltek egész politikai programja merül ki ebben a szlogenben. Ha valaki azt akarja, hogy megválasszák, igyekeznie kell megmutatni, hogy a hivataláról leköszönő nem volt elég keménykező és hagyta, hogy elharapózzon a bűnözés. A jelöltek ebben nagyban segíti a helyi média, amely aránytalanul sok bűnesetről közvetít: az esti hírekben rendre félelemkeltő felvételeket sugároznak az ezt vagy azt a bűnügyi helyszínt körbeálló feyveres rendőrökről, mellette a nyomozók elől menekülő gyanúsított fényképével, órákig bizonytalanságban tartva így az egész megyét.

Miután az illetőt elfogták, a polgárok a seriff honlapján ellenőrizhetik, hogy be is börtönözték-e. Mint sok más amerikai kollégája, Tyrone Lewis is biztosítja, hogy a megyei börtönökben fogva tartott összes személy adatlapját online meg lehessen tekinteni[5]. Az oldalon elérhető e személyek fényképe és sok más adata is (születési idő, magasság, testsúly, „faj”, lakcím, a letartóztatás ideje és a felrótt bűncselekmény), holott a bíróság még el sem ítélte őket, csupán gyanúsított státuszban vannak, tehát megilleti őket az ártatlanság vételeme. Amennyiben börtönbüntetést szabnak ki rájuk, a fogvatartottakat egy állami börtönbe szállítják át. Ebben az esetben a mississippii büntetés-végrehajtási hivatal honlapjáról megtudhatjuk, hol töltik büntetésüket.

Szabadulásukkor pedig – bizonyos bűncselekmények, úgymint szexuális erőszak esetében – az állampolgárok a volt elítélt új lakcímét is megismerhetik.

Lewis seriff honlapja valós időben követi az eseményeket: azonnal frissül, amint egy személyt letartóztatnak, majd bebörtönöznek[6]. Az Egyesült Államokban az előzetes letartóztatás külön bírói hatáskörébe tartozik, aki miután megvizsgálta a letartóztatás jogosságát, dönt arról, hogy a gyanúsított szabadlábra helyezhető-e óvadék ellenében, s ha igen, mekkora legyen ennek összege. A „kihallgatás” (az ügyész vádemelése, a védelem álláspontja és a bíró ítélethozatala) gyakran kevesebb mint egy percig tart.

Egy 13 éves diák

Tyrone Lewist ellenfelei részéről igen heves kritikák érték a börtönök inkompetens igazgatásáért, amit két jelentés lepezett le kevéssel a kampány kezdete előtt. 2014 októberében egy polgárokból álló bizottság látogatást tett az egyik börtönben és megállapította, hogy „a börtönőr hiánya miatt leginkább úgy tűnt, mintha maguk a fogvatartottak felügyelték volna a börtönt”. A bizottság véleménye szerint Lewis seriff „alkalmatlan” a börtön igazgatására és a polgárok védelmére a bebörtönözöttekkel szemben[7]. Mandátuma ideje alatt valóban több szökés is nagy felháborodást keltett. Egyébként a harmadik demokrata jelölt, a szintén rendőrkariert befutott Anthony P. Thomas kifejezetten e szökésekre alapozta kampányát, ugyanis szerinte „a szökések miatt emelkedtek a megyében a biztosítási díjak”.

2015 májusában a szövetségi igazságügyi minisztérium miután részletes vizsgálatot végzett, kiadott egy jóval alaposabb jelentést a megyében található börtönökről[8]. Ennek végső megállapításai igencsak elszomorítóak: a nem működő záradon, kamerákon és riasztókon kívül a jelentés leginkább azt emeli ki, hogy a fogvatartottakat semmi nem védi a fegyőrök és a többi elítélt erőszakos cselekedeteitől. A jelentés több olyan esetről is említést tesz, amikor a fegyőrök tasert (elektromos kisüléssel működő bénító pisztolyt) használtak jótalanul, vagy amikor a fogvatartottat nem engedték ki a bíróság által meghatározott időpontban. Így fordulhatott elő az az eset is, amikor egy 13 éves diákat – a jelentés nem tesz említést letartóztatásának miértjéről – szabadlábra helyezésének időpontjához képest 70 nappal később engedték ki. A vizsgálatot végzők a mintegy száz esetből tizenkettőt illegálisnak ítélték meg. „A fax, amire a bírósági végzések érkeznek, néha meghibásodik vagy kifogy belőle a papír” – mentegetőzött a seriff irodája.

E borzalmas eredmény tükrében aligha meglepő, hogy Lucius Wright, Tyrone Lewis régi támogatója idén úgy döntött, Victor Mason mellett kampányol, akinek leginkább szakmai hozzáértését becsüli. A mintegy harminc éven át rendőrtisztként dolgozó seriffaspiráns még az FBI-akadémiára is járt, ami hívei szerint nagy előnyt jelent.

Victor Mason egész kampánya során erősen támaszkodott e két jelentésre. A választáson való indulását is egy börtön előtt jelentette be, miután ostorozta a leköszönő seriff által létrehozott „káoszt” és hangsúlyozta a szökéssel járó veszélyeket. Az igazságügyi minisztérium jelentését trófeaként lobogtatva fáradhatatlanul szajkózta biztonságról szóló beszédét a diplomoktól kezdve, a nyilvános gyűléseken és a Facebookon keresztül, egészen a televíziós stúdiókig...

Kampányában számos önkéntes vett részt. Egy héttel a választások előtt egy Jacksontól nyugatra eső autópálya-kereszteződés közelében emelkedő kis dombon találjuk őket egy autószervezet mellett nagy, fehér, jellegtelen, gyalog vagy biciklivel szinte megközelíthetetlen raktárépületben, a főhadiszállásukon. Azon az estén mintegy harminc ember foglalt helyet a kék-fehér-piros zászlók és a Victor Mason képével díszített plakátok alatt. Egy tábla büszkén hirdeti: „Már csak egy hét a győzelemig!”. Keyshia Sanders kampányigazgató határozott energiával vezeti a gyűlést: mintegy húsz perc alatt beszámol a legutóbbi adományokról, meghatározza a heti programot, kiosztja a feladatokat és megismételi, hogy mely városnegyedekben kell a választókhöz bekopogtatni.

Keyshia Sanders nem kívánja taglalni az okokat, miért vezeti önkéntesen a kampányt. Csupán annyit árul el, hogy élettársa rendőr. Ebből ugyan még nem kell elhamarkodott következtetéseket levonni, de rövid mérlegelés után megállapíthatjuk, hogy a karrierérdekek vagy a családi kapcsolatok gyakran befolyásolják, hogy kit választanak meg seriffnek. Egy újonnan beiktatott seriff ugyanis dönthet úgy, hogy lecseréli hivatala összes alkalmazottját. A térségre jellemző módon a nyilvános viták legfőbb helyszínei a templomok, ide szervezik tehát a politikai fórumokat is (ezek mindig a lelkes imájával kezdődnek, aki arra kéri a hívőket, hogy imádkozzanak a jelöltekért és a demokráciáért). Az egyik ilyen fórumon szemtanúi lehettünk, amint két padosort is megtöltöttek azok az illedelmesen ülő rendőrök, akik főnökük, Tyrone Lewis beszédét jöttek megtapsolni.

Kértük és ki is harcoltuk a halálbüntetést

Az ügyészeket is választás útján nevezik ki. Shaunté Washington nyíltan vállalja, hogy miért is vesz részt a kampányban. A 36 éves nő 2010 óta ügyészhelyettes, tehát csakis Robert S. Smith hivatala alatt szolgált, aki 2008 óta körzeti ügyész és most harmadik mandátumáért száll versenybe. Washington nem rejti véka alá Robert S.

Smith iránti csodálatát, aki véleménye szerint „közvetlen” és „mindig megtalálja a büntetés és a kegyelem közti középutat”. Az ügyészi hivatást „misszióknak, mintegy lelki pásztori feladatnak” írja le, és „repes a boldogságtól”, hogy Smith-szel dolgozhat. Így számára teljesen természetes, hogy nyár derekán szórólapokat osztogat a templomokban és becsenget minden ajtón, hogy polgártársait főnöke újraválasztására ösztönözze. Családját is arra buzdítja, hogy segítsenek neki választási plakátokat kihelyezni. A tét nem kicsi: „Ha Stanley Alexander nyer, elvesztem az állásom.”

Stanley Alexander Mississippi főügyésének helyettese és agresszív kampányt folytat egyetlen ellenfele, Robert S. Smith ellen. „Engedékenységgel vádol bennünket. Ez viszont hazugság: hiszen kértük és ki is harcoltuk a halálbüntetést!” – tiltakozik a fiatal ügyész helyettes nő James Hutto esetére utalva, akit gyilkosság miatt ítélték halálra 2013-ban. Robert S. Smith úgy érzi, az ítélet kemény munka eredménye: „Meg kellett győzni az esküdtszékét, hogy ne féljen a halálos ítélettől. Ez viszont nem volt könnyű feladat, ugyanis sokakat visszatartanak morális meggyőződések.”

A leköszönő ügyész, aki anno a demokraták színeiben indult, egész kampánya alatt szigorúságát hangoztatta. Hirdetéseiben, amellyel elárasztotta a helyi sajtót, ő maga és egy egyszerű jelmondat („Az eredmény magáért beszél”) látható a mintegy harminc főt számláló csoportkép felett, amelyet azon személyek alkotnak, akiket a legsúlyosabb büntetéssel sújt(at)ott. A halálsoron várakozó James Hutto természetesen e dicsőségtábla első sorában látható. S hogy valóban elnyerje a választók bizalmát, a hirdetés ezekkel a szavakkal zárul: „Több mint 11 000 ítélet” – egy 245 000 lakosú megyében.

Stanley Alexander volt viszont az, aki a számháborút elkezdte. Azzal vádolja Robert S. Smith-t, hogy csupán mintegy száz esetben indított tárgyalást, hogy nem kért eléggé súlyos büntetéseket és hogy túl sok ügye van függőben. Érvelése a már megszokott: „Elég a bűnből!” – kiáltja kampányfilmjében, amelyben megígéri, szigorúbb lesz, de azt is mondja, hogy „a nem erőszakos cselekményt elkövető, büntetlen előéletű elítélteknek adni kell egy második esélyt”.

A Robert S. Smith hivatala által kezdeményezett bűnügyi perek csekély és a kirótt büntetések nagy száma közötti különbség tökéletesen tükrözi az Egyesült Államok igazságügyi rendszerének működését: az ügyek nagy része azzal zárul, hogy az ügyész és a védelem megegyeznek egymás között a bűnösséget és a büntetést illetően. A „bűnösnek vallja magát” rendszerben az erőviszonyok nem kiegyenlítették, az ügyész ugyanis nagyobb hatalommal rendelkezik, mint a védelem (pl. az információhoz való hozzáférés terén)[9]. E rendszer – melyet számos kritika ért – döntő szerepet játszott abban, hogy a bebörtönzöttek száma az elmúlt három évtizedben rendíthetetlenül emelkedett.

Barack Obama egyébiránt mandátuma utolsó évének programjába emelte az igazságügy reformját. Ő az első olyan hivatalban lévő elnök, aki el látogatott egy szövetségi börtönbe – 2015 júliusában – és a Színesbőrűek Előrelépésének Országos Egyesülete (National Association for the Advancement of Colored People, NAACP) előtt július 14-én tiltakozott „az amerikai büntetőjogi rendszer hosszú és igazságtalan története” ellen, amely „túl sok esetben” „közvetlen csatornaként működik a rossz és alulfinanszírozott iskolarendszer és a túltelített börtönök között”.

Az állami szinten legfőképp költségvetési okokból bevezetett, a feltételes szabadlábra helyezést megkönnyítő törvények[10] egyre inkább megkérdőjelezik a Mississippire is annyira jellemző tömeges bebörtönzések értelmét[11]. 2015. október 1-jén republikánusok és demokraták közösen terjesztettek elő egy törvényjavaslatot a Szenátusban a minimális büntetési határok csökkentéséről, amellyel igyekeznek megfordítani a jelenlegi tendenciákat és ezáltal csökkenteni a jellemzően kábítószerügyekben hozott aránytalan büntetések hosszát.

E tendenciák azonban még nem érték el Hinds megyét, ahol is az ügyészaspiránsok közötti vita gyakran csak a számok körül forog, s olyan esetekre összpontosul, amelyeket kizárólag ők ismernek. Mielőtt ügyésszé vált volna, Robert S. Smith büntetőjogi ügyvédként dolgozott és gyakran az akkor helyettes ügyészként dolgozó Stanley Alexanderrel szemben kellett a gyanúsítottakat vagy a vádlottakat védenie. Ezek az emlékek alkalmanként egészen zavarba ejtő vitákat eredményeznek: Smith azt vetette Alexander szemére, hogy egyszer túl kevés büntetést ajánlott fel ügyfelének cserébe azért ha az elismeri bűnösségét, ami a helyettes ügyész gyengekezdését bizonyítja. A kérdéses esetben Smith ügyfelének, akit gyilkossággal vádoltak, Alexander huszonöt év börtönt ajánlott fel, aki ezt inkább elfogadta, mintsem hogy az életfogytiglant kockáztassa az esküdtszék előtt...

Ezek az érvek láthatólag meggyőzték a választókat: Robert S. Smith a szavazatok 70 százalékát nyerte el a demokrata előválasztáson. Az általános választásokon, 2015 novemberében egyetlen republikánus ellenfele sem volt, tehát hivatalban maradt egy harmadik mandátumra. Győzelmét augusztus 4-én ünnepelte közeli hozzátartozói és munkatársai körében Jacksonban egy ismert belvárosi szórakozóhelyen bluesszámokat énekelve (Mississippi kötelez).

Nem sok rasszizmus-ellenesség

A Victor Mason főhadiszállásán szervezett választási estre már sokkal több ember gyűlt össze: az egyen-pólóba öltözött néhány száz önkéntesen kívül ott volt a helyi média is, amely kíváncsi volt, hogy a kihívó győzedelmeskedik-e. Már késő estére járt, amikor Tyrone Lewis seriff veresége véglegessé vált. Elsőként az állami választás eredményeit jelentették be. A kampánycsapat kővé meredve vette tudomásul, hogy a két tapasztalt politikus megelőzve a kamion sofőr Robert Gray lett Mississippi demokrata kormányzójelöltje, mégpedig úgy, hogy ő maga nem szavazott, mert nem csak erre nem volt ideje, de arra sem, hogy kampányoljon. Később az egybegyűltek kitörő örömmel fogadták Victor Mason győzelmét. A szavazatok majdnem 53 százalékát kapta meg, szemben a jelenlegi seriff 44 százalékal és Anthony P. Thomas 3 százalékal.

A Demokrata Párt hivatalos jelöltjeként azóta Victor Mason nagy arányban, 72 százalékkal nyerte meg a november 3-i választásokat, az őt követő független^[12] jelölt, Les Tannehill 19 százalékal és a republikánus jelölt, Charlotte Oswald 9 százalékal szemben. Ő lett tehát a megye történetének második fekete seriffje.

Ettől azonban még nem fog változás beállni. A 2014-es ferguson-i eset óta, amikor is egy fehér rendőr megölte a Michael Brown nevű fekete tinédzsert, a rendőri erőszak és a rasszizmus központi témává váltak az Egyesült Államokban. Hinds megye jelöltjei azonban gondosan kerülték ezt a témát. No, nem mintha a polgárok közömbösek lennének ezzel kapcsolatban: Williams, Charles Lewis és Keondra Rankin például napestig sorolhatnák, hányszor igazoltatta őket alaptalanul a rendőrség. Egyhangúan azt állítják, hogy sok rendőrnek már az is szabálysértés, ha „egy fekete volánhoz ül”. Mikor a kampány során egy helyi talk-show két fiatal, fekete műsorvezetője a témáról kérdezte, Victor Mason nem rejtette véka alá, hogy nem sok rasszizmus-ellenesség szorult belé, sőt, ízig-vérig rendőr: „Ha éppen vezetnek, és arra szólítják fel önöket, hogy álljanak meg, ne ellenkezzenek, kapcsolják ki a rádiót és állítsák le a motort. Normál esetben a rendőr illedelmesen odamegy önökhöz. A legrosszabb dolog, amit tehetnek, ha azt kérdezik tőle: 'Most meg miért állított meg?'”

Azám, de a rendőrök „általában” nem illedelmesek, és az igazoltatás sokszor balul sült el. A *Black Lives Matter* (Számít a feketék élete) mozgalom tagjai azon nem is kevés eset ellen tiltakoznak, amikor rendőrök fegyvertelen fekete állampolgárokat ölnek meg, és akiket ezért nem igen zaklat később az igazságszolgáltatás. Saint-Louis ügyészét – kinek hatásköre Fergusonra is kiterjed – igen éles kritikák érték, amiért nem megfelelően járt el a Michael Brown lelövő rendőr esetében, lévén hogy az ügy felmentéssel végződött. „A Ferguson-ügy rávilágított arra, hogy mennyire nem mindegy, kit választanak meg az állampolgárok a rendfenntartó erők és az ügyészség képviselőinek” – állapítja meg John Nichols újságíró, majd felhívja figyelmünket arra a „kínos politikai igazságra, hogy Saint-Louis ügyésze bizony demokrata.”^[13].

Fordította: Kristóf István

[1] Lásd Serge Halimi és Loïc Wacquant, « Démocratie à l'américaine » [Demokrácia amerikai módra], *Le Monde diplomatique*, 2000. december.

[2] Azoknak a törvényeknek a neve, amelyek kereteket adtak a rasszista szegregációnak az „Elkülönítve, de egyenlően” elv nevében, az USA Déli államaiban. E törvények legtöbbje hatályban maradt egészen az 1964-es polgári jogi törvények (Civil Rights Act) bevezetéséig – a ford.

[3] Lásd Serge Halimi és Loïc Wacquant, « Quand l'Etat pénal exclut quatre millions d'électeurs » [Amikor a büntető Állam négy millió szavazót zár ki], *Le Monde diplomatique*, 2000. december.

[4] Michelle Alexander, *The New Jim Crow: Mass Incarceration in the Age of Colorblindness*, [Az új Jim Corw: Tömeges bebörtönzés a színvakság korában], The New Press, New York, 2010.

[5] « Hinds County - Inmate Search », www.co.hinds.ms.us [Hind megye – keresés a fogvatartottak listájában]

[6] V.ö. Nick Pinto, « The Bail Trap » [Az óvadékcspda], *The New York Times Magazine*, 2015. augusztus 13.

[7] « Jail », rapport du grand jury, Cour de circuit du comté de Hinds [„Börtön”, a nagy esküdtszék jelentése, Hinds megye, megyei bíróság], 2015. október 2.

[8] « Investigation of the Hinds County adult detention center », Département américain de la justice, Division des droits civils [„Hinds megye felnőtt börtönének vizsgálata”, Az Egyesült Államok Igazságügyi Minisztériumának Polgári jogi Osztálya], Washington, DC, 2015. május 21.

[9]V.ö. Jed S. Rakoff szövetségi bíró: « Why innocent people plead guilty » [Miért vallják magukat bűnösnek az ártatlanok], *The New York Review of Books*, 2014. november 20.

[10]Hadar Aviram, *Cheap on Crime : Recession-Era Politics and the Transformation of American Punishment* [Spórolás az igazságszolgáltatásban: a recessziós éra politikája és az amerikai büntetőjogi rendszer átalakulása], University of California Press, Oakland, 2015.

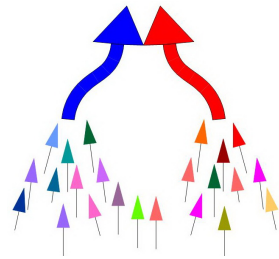
[11] « Justice Reform in the Deep South » [Igazságügyi reform Délen], *New York Times*, New York, 2015. május 18.

[12] Ahhoz, hogy egy „független” seriffjelölt lehessen, ötven elektori aláírást kell összegyűjtenie. Ha az ügyészi posztra pályázik, száz elektori aláírást kell összegyűjtenie.

[13]John Nichols: « An inconvenient political truth: that St. Louis prosecutor is a Democrat » [Kellemetlen politikai igazság: St. Louis ügyésze demokrata], *The Nation*, New York, 2014. november 26.

Összeterelve vagy külön?

Hegyi Gyula

Alapvetően egyetértek Lakner Zoltán cikkével (Szétesik, ami nem tartozik össze, NOL, 2016. január 26.) és különösképp annak címével. A civilek és az ellenzéki politikusok között nagy a bizonytalanság, a „szétesettség”. A 2014-es összefogásra és annak soványka eredményére a politikusok kudarcként gondolnak vissza, miközben a „balliberálisnak” nevezett közvélemény ismét belekényszerítené őket egy hasonló vállalkozásba. A civilek utálkoznak a profi politikusok láttán, de még nem foglalták meg, hogy a 2018-as választásokon mivel, kivel helyettesítenék őket. A szocialisták félnek markáns baloldali programot hirdetni Gyurcsányra és a liberálisokra tekintettel. Ez utóbbiak az MSZP kongresszusától, belső hatalmi harcaitól teszik függővé a további lépéseiket. A civilek pedig hol tudomást sem vesznek az ellenzéki pártokról, hol azért szidják őket, mert nem elég aktívak.

Én azt mondom, szakítani kellene a mindenáron való választási összefogás mantrájával. Legalábbis a következő másfél esztendőre. A demokratikus ellenzéki közvéleményben markánsan különböző elképzelések élnek olyan alapvető dolgokról, mint a lecsúszott iparvidékek megmentése, a külföldi nagytőke kezelése, az állami és szövetkezeti szektor támogatása, a szocialistáktól a Jobbikhoz átpártolt több százezer szavazó visszanyerése, az USA-hoz, az EU-hoz, illetve Oroszországhoz való stratégiai viszonyunk. A civilek, az én rokonszenzemre is számítva, ehhez nyilván hozzátennének olyan témákat, mint a marihuána fogyasztásának legalizálása, az ingyenes nethasználat, a kerékpáros közlekedés kiemelt fejlesztése. Ezekben a kérdésekben természetellenes lenne egy programba gyömöszölni a radikálisan különböző véleményeket.

Száz párttal persze nem lehet nekimenni a következő választásoknak. Két párt azonban szélesebb körben fedné le és vinné el az urnákhoz a választókat, mint egy nyögvenyelősen kikényszerített, egységes választási párt. Az első lépést ehhez az ellenzék legnagyobb pártjának, a Magyar Szocialista Pártnak kellene megtennie. A közelgő kongresszus jó alkalom annak deklarálására, hogy az MSZP önálló pártként, saját listával és nevéhez méltóan, szocialista programmal indul a választásokon. Nemcsak szociális, hanem gazdasági értelemben is rendszerváltozást hirdetve meg. A fideszes oligarcharendszert és a nyugati nagytőke összeszerelő üzemét megcélzó modellt egyaránt lecserélve a vegyes gazdaság programjával. Tehát az állami, szövetkezeti és a hazai kis- és középvállalkozói szektort preferáló gazdaságpolitikával. Ez nyilván okozna némi konfliktust az EU-val, de érdemesebb ilyen, az ország valódi érdekeit szolgáló kérdésben a sarkunkra állni, mint bárgyú ideológiai kérdésekben huzakodni a Nyugattal, ahogy Orbán Viktor teszi.

Ez az egyértelmű lépés megszabadítaná a liberálisokat az MSZP-vel való egyeztetés terhétől, és létrehozhatnának egy piacpárti, liberális gyűjtőpártot Gyurcsánytól Bokrosra és Fodoron át Bajnai Gordon megmaradt híveig. Azokban a nyugat-európai országokban (elsősorban a Benelux térségben), ahol továbbra is erősek a liberális pártok, markánsan piacpárti programjukkal aratnak sikert. Egy szocialista és egy liberális párt nyílt versengése megpezsztítené az ellenzéki állóvizet, miközben mindketten a maguk módján leplezhetnék le a fideszes oligarchák maffiaállamát, az antiszociális anti-piacgazdaságot. A civil mozgalmak pedig eldönthetnék, hogy odaállnak-e az egyik vagy másik párt mellé, vagy létrehoznak egy saját választási mozgalmat.

2017 őszén nyilvánvalóan egyeztetni kell majd az egyéni körzetekről, de az addig hátralevő másfél évben bőlebb lenne dolgozni, önálló profilt kialakítani, eljutni a családott és kiábrándult milliókhoz. Közös jelöltet nyilván ott érdemes keresni, ahol legalább halvány esély van az ellenzéki győzelemre. Az előválasztást sem kell elvetni, a két párt így választhatná ki a maga jelölt-jelöltjét az egyeztetések előtt. És ne feledjük, hogy a pártoknak nem csak az a dolguk, hogy választásokon szerepeljenek. Érdekképviseletet, szellemi háttérrel, az összetartozás élményét is adhatják a velük rokonszenvezőknek. A győzelem esetén pedig az öröm bizonyosan jobb alkalmat teremthet egy koalíciós program megalkotására, mint az ellenzéki helyzetben való egyezkedés.

Ami a Lakner Zoltán által is érintett generációs kérdést illeti, csak négy évszámot mondanék. Egymás mellé téve a görög, spanyol, brit és amerikai politikai mezőnyt markánsan megújító, milliárdnyi, eddig passzív fiatal mozgósító politikus születési évét. Alexisz Ciprasz 1974, Pablo Iglesias 1978, Jeremy Corbyn 1948, Bernie Sanders 1941. Generációs konfliktus csak ott van, ahol a közös cél helyett az egyéni történet és kiszorítás érvényesül.

Hegyi Gyula cikke először a NOL honlapján 2016. február 1-én jelent meg. <http://nol.hu/velemeny/osszeterelve-vagy-kulon-1599223>

Hét tanulság a baloldal számára

Alvaro Garcia Linera

A forradalmak kevésbé egy végtelen mozgólépcsőre, mint inkább a tengerpartot ostromló hullámokra hasonlítanak. Földuzzadnak, előre törnek, majd mintha megmerevednének a mozdulatban, s végül leomlanak, mielőtt újra felkelnének. Ennek az állandó mozgásnak a fázisai, melyek kontinensünk jövőjét meghatározzák, a nép mozgósításától függenek. Jelenleg a haladó erők különböző nehézségekkel néznek szembe, melyeket le kell győzniük. Ezekből hetet mutatok be.

1 - Az első a demokráciára vonatkozik, melyet politikai családjunk mint egy, a jelenlegi társadalom és a szocializmus közötti kényelmetlen pontként határozott meg. A latin-amerikai baloldal bizonyította, hogy ez a szemlélet elhibázott volt: a demokrácia nem csupán egy módszert ad nekünk, de a társadalom átalakításának nélkülözhetetlen keretét is. Az utóbbi évek regionális forradalmi a társadalom önszervezési képességén, az aktív részvétel elősegítésén és a közügyek szerepének felértékelésén keresztül terjedtek el. S ez nem véletlen.

A demokráciának, mint a forradalom központi kérdésének koncepcióját mindenesetre újra föl kell találni. Nem szabad megelégedni annak Északról jött, régészeti lelet értékű koncepciójával. Nem: amit mi Latin-Amerikában feltalálunk, az a nép, az utca demokráciája. Végül is az igazi szocializmus a demokrácia teljes radikalizálása: a munkahelyen, a kormányzásban, a parlamentben, a mindennapi életben. Ilyen folyamat hiányában minden, a világot megváltoztatni szándékozó küzdelem – akár a szavazó urnákon keresztül, akár fegyveresen – csak a reformizmus és az opportunizmus között fog ingadozni.

2 - Másik kérdés, ami ugyanolyan régi, mint maga a baloldal: meg kell-e szerezni a hatalmat, vagy egy másikat építeni, messze az korábitól? Mi, a régi iskolából, mi mindig úgy ítéltük meg, hogy célunk a hatalom megszerzése, elfelejtve néha, hogy minden állam, még a legdemokratikusabb is, a köz, az egyetemes vagyon monopóliumára épül. Holott az így létrehozott monopóliumot megszerezni annyit jelent, mint egyik bürokráciát egy másikkal helyettesíteni.

Akkor tehát le kellene mondani a hatalomról? Néhányan így érveltek. Kis kommunákba húzódtak vissza, hogy azon a szinten építsék ki a szocializmust; a helyi termelés és az egészséges élelmiszerek küzdelmének szentelték magukat; cserekereskedelmi hálózatokat alakítottak ki, stb. De egy dolgot elfelejtettek: a hatalom azért még nem tűnik el, mert mi távol tartjuk magunkat tőle. Az továbbra is létezik, a mindig létező oligarchák monopóliumaként.

A nehézség – elméleti síkon – abból fakad, hogy az állam nem csupán materiálisan létezik. Létezése természetesen egész sor intézményben, szabványokban és eljárásokban ölt testet. De az emberek közötti viszonyokat is strukturálja. Meghatározza egymással való kapcsolataink minden társadalmi formáját: az utakat, az oktatást, a kereskedelmet, az egészségügyet ugyanúgy, mint a logikus vagy az erkölcsös gondolkodást.

Ha az állam ekképpen megszabja életvitelünket, mely szerint egyazon történelmi közösség tagjainak érezzük magunkat, még ha egymástól több száz kilométerre élünk is, akkor természetesen meg kell szerezniünk az állam fölötti rendelkezést! Hogyan is tekinthetne el egy ilyen eszköztől a forradalmi baloldal? De ez még nem jelenti azt, hogy a hatalom megszerzésével meg is elégedhetne. Az államot át kell alakítani, és demokratizálni kell a döntéshozást. E nélkül a baloldal egy új elítelt szül, mely a régi magatartását fogja megismételni.

3 - Harmadik kérdés: a teljhatalom, a hegemonia megszerzése, abban a széles értelemben, mint a társadalom egészének intellektuális, erkölcsi, etikai, logikai és szervezési irányítása egy adott társadalmi réteg által. De az államon belüli erőviszonyok bármiféle átalakítása társadalom felfogásunk *előzetes* változását igényli; azt a logikát mely szerint értelmezzük a világot, ahogy mindenki rendszerezi a világ dolgait, ide értve az erkölcsi értékítéleteinket is.

A 2000-es évek előtt minden a lehető legnagyobb rendben volt, egy 'tökéletes világban'. Azt ígérték, hogy a természeti források privatizálása biztosítani fogja mindenki jólétét. Ez a meggyőződés irányította hétköznapijainkat; ez határolta be mindenki ambícióját. Lassanként ez a szellemi konstrukció elfogadhatatlan lett.

Hiteltelessé vált, mert nem felelt meg annak a világnak, amit az emberek érzektek. Megkérdőjeleződtek a hétköznapijainkat alakító alapvető elképzelések. Amikor megváltoztak a „józan észre” hivatkozó értékítéletek, akkor váltak az emberek nyitottá az új elképzelésekre. A szimbólumokkal való szakítás e pillanata az embereket érzékennyé tette az új tervekre. Így aztán felbukkant Hugo Chávez (Venezuela), Rafael Correa (Ecuador), Luiz Inácio Lula da Silva (Brazília), Evo Morales (Bolívia). Nem az égből pottyantak, hanem a társadalmi

tudatváltozáskor tűntek föl. Mindenesetre csak a kulturális paramétereket megváltoztatni nem elég: a folyamatnak előbb-utóbb el kell vezetnie az erőpróbaóhoz, az ellenség legyőzéséhez, hogy az új rendszer mindenhol érvényre juthasson és konszolidálódhasson.

Ma hol tarunk? Az utóbbi évek intenzív közösségi vitái egy sor forradalmi gondolatot alakítottak át konkrét erővé. Most viszont egy nagyon veszélyes stagnáló szakaszba jutottunk. Új lendületet kell adnunk a gondolatok ütköztetésének; nem engedhetjük meg magunknak a remény elvesztését. A forradalom a mozgásban lévő remény. Sok mindent elértünk, de mindez nem elég. A hegemoniáért folyó harc újra döntővé vált.

Nekünk, akik a latin-amerikai országok jó részében az egyetemeken, a szakszervezetekben, az egyesületekben aktivistáskodunk, a kormány menedzselésének kellett szentelnünk magunkat. Ez nélkülözhetetlen volt, de ez hátterünk feladásához vezetett. Ezt pedig vissza kell szereznünk. Emlékeznünk kell, egy szakszervezeti vezető a szövetsége élén ugyanannyira fontos, mint egy miniszter. Ne adjuk fel a szociális frontot. Bolíviában elkövettük ezt a hibát. S éppen itt próbál a jobboldal újrászerveződni.

4 - Egy másik nehézség: amikor ellenzékben vagyunk, az a legfontosabb, hogy reménykeltő elképzeléseket dolgozzunk ki és testesítsünk meg. Amint hatalomra kerülünk, mindez továbbra is szükséges, de ugyanakkor a gazdaság menedzselésére is képesnek kell lennünk. A latin-amerikai forradalmárok sorsát e kihívásra adott válaszuk fogja meghatározni. A mozgósítás fázisai nem tartanak örökké. Vannak lassúbb periódusok, amelyek hetekig, hónapokig, vagy évekig tarthatnak. Ekkor van az, hogy a hétköznapi gondokkal, a konkrét eredményekkel vagyunk elfoglalva; az az idő, amikor az emberek a politikai vezetők felé fordulva azt mondják: „Sokat harcoltam. Feláldoztam magam. Én is szeretném élvezni a forradalom gyümölcseit. Hol az én ivóvizem, az iskolám, a kórházam?” Pontosan ekkor kell tudnunk megmutatni a forradalmár másik arcát: a jó gazdálkodóét. A most kezdődő átmenet fázisában e követelménynek kellene megfelelnünk.

5 - Az ötödik feszültség, mely forradalmi folyamatainkat áthatja, a gazdasági-szociális jólét ellentéte a Föld megővásával. Egyszerűen a természeti erőforrások híres, latin-Amerikában divatos „kizsákmányolási” vitája. Ezen a téren Ecuador, Venezuela és Bolívia súlyos örökségtől szenved. Bolívia esetében minden 1570-ig nyúlik vissza, amikor is Francisco de Toledo, Spanyolország perui alkirálya bevezeti a kényszermunkát a Potosí város fölött magasodó Cerro Rico hegy ezüstmányájában. Ezzel Bolíviát Spanyolország nyersanyag szállítójává teszi. A nemzetközi munkamegosztásban már 450 éve ezt a szerepet róják az országunkra, mint ahogy egész Latin-Amerikára. De országainkat ugyanúgy jellemzi a lakosság magára hagyatottsága, anyagi szükségleteinek figyelmen kívül hagyása és ennek folytán a rekord méretű szegénység és egyenlőtlenség.

Nos, mi a teendő? Megtehetnénk, hogy kizárólag az anyagi szükségletek kielégítését vesszük figyelembe és nem törődünk se a környezettel se a kultúrával. Így szép eredményekkel dicsekedhetnénk, de elárulnánk az indián bennszülöttektől átvett, a világról kialakított jövőképpünket. Azzal sem elégedhetünk meg, ha a fákat védjük, s népünket a nyomorban hagyjuk, hiszen az utóbbi ötszáz év gyarmati örökségeként, az indiánok életkörülményei messze nem idilliek. Márpedig éppen ezt ajánlja az, amit én „gyarmati ökológiának” nevezek: „Kedves latin-amerikaiak, ne álmodjatok fejlődésről, ha tenni akartok valamit az emberiségért, szenteljétek magatokat a fák megmentésének. Mi, északon, mi majd gondoskodunk az elpusztításokról szén-dioxid termelésünkkel, és annak az egész világra való szétterítésével.” Szóval a déli országoknak kellene megfizetniük a környezetvédelmi értéktöbbletet, megállítva fejlődésüket, feladva jövőjüket.

Altiplano-i társaink sziklabarlangokban laknak; öt órát kell gyalogolniuk a legközelebbi iskoláig ; átalusszák a napot az éhségtől és a fáradtságtól. Világosítson föl valaki: miféle tudás alapú gazdaságot építhetünk ilyen körülmények között? Felhagyni a „környezet-kizsákmányolási” gazdaságpolitikával? Persze, természetesen. De azért ne térjünk vissza a kőkorszakba! Az átmenet időszakában fel kell használnunk a természeti erőforrásainkat, hogy megteremtjük azon – kulturális, politikai és anyagi – feltételeket, melyek aztán lehetővé teszik, hogy egy másik gazdasági modellre váltsunk .

6 - Ezt a logikát a haladó latin-amerikai kormányokat kritizáló baloldal nem érti, s azt rója fel nekik, hogy nem építették föl a kommunizmust néhány hét alatt. A reggeli fitnesszére sietve, vagy külföld által jól fizetett szemináriumok alkalmával kinevet bennünket, mert nem tudjuk letörni a nemzetközi piacot, vagy, mert nem tudjuk egyik napról a másikra bevezetni (rendelettel !) a „jóléti” társadalmat. Ezek a szalonradikálisok a neoliberaisok „hasznos idiotáinak” szerepét játsszák, visszhangozva azok nótáját a forradalom elkerülhetetlen vereségéről. Nem javasolnak konkrét intézkedéseket, semmi tömegmozgalomban gyökerező, vagy a forradalmat tovább vivő javaslatot sem képesek megfogalmazni. Az imperializmus új támadásának gyenge korifeusaiként álradikalizmusukat azon uralkodó osztály szolgálatába állítják, mely egyetlen célja, hogy bennünket elbukni lássanak.

7 - Az utolsó tét: az állam. A neoliberalizmus nemzetközi szinten két nagy szakaszra osztható. Az első az 1980-as években indul, Ronald Reagan USA és Margaret Thatcher Egyesült Királyság-béli hatalomra jutásával, s ez nagyjából 2005-ig tart. Ebben az időszakban a neoliberalizmus az államot a közjavak privatizációjára használja, s hogy ehhez ideológiai legitimitációt nyújtson.

Most már egy második szakaszban vagyunk. A neoliberálisok szemében elveszett a nemzetállamok használhatósága, s most igyekeznek azokat szétdarabolni. Előbb a politikai ellenzék kialakítását és mozgósítását, s olyan területek kialakulását segítve, ahol az állam nem teljhatalmú, mint az önrendelkező régiók vagy a katonailag megszállt területek, stb. Aztán meggyengítik az államokat a költségvetési és pénzügyi hatáskörük megnyirbálásával, például az eladósodás rendszerével, mint azt Görögországnál látjuk. Az állam megvédése tehát – a társadalom új alapjának szolgálata érdekében – a baloldal egyik prioritása kell, hogy legyen.

A szerző Alvaro García Linera, Bolívia elnökhelyettese. A cikk 2015. szeptember 29-én, a Quito-i (Ecuador) konferencián elhangzott előadásának szerkesztett változata.

Fordította: Kristóf István

Vidéki kis iskolák felső tagozatainak várható jövője

Totyik Tamás

A nemzetközi mérések alapján készült elemzések szerint egy magyar gyermek sorsa 85 százalékban eldől születése pillanatában. Európában egyetlen olyan ország nincs, ahol az oktatás nemhogy csökkenjen a gyerekek közötti egyenlőtlenséget, hanem még növeli. A kormányzat ennek okát elsősorban a kistéleplési iskolák gyenge teljesítményében látja. Az EMMI 3 378[i] előterjesztése a Differenciált közszolgáltatás bevezetése tervezete szerint új iskolaközpontok létrehozását célozza meg, amely

lehetővé tenné a hátrányok csökkentését. Az ősszel helyettes államtitkári támogatással megkezdődött az iskolaigazgatók „felkészítése” az esetleges átszervezésre. A KLIK állítása szerint 150-180 iskolaközpontot szeretnének kialakítani[iii]. Az alacsony létszámú oktatási intézmények felszámolása a cél, a Kormányfői ígéretet megtartva, hogy minden településen lesz legalább alsó tagozatos iskola. A kormányzat legfőbb célja a lehető legtöbb pénz megtakarítása a közsféra kiadásából. A 7-8. osztályok megszüntetése azon településeken, ahol évfolyamonként csak egy osztály működik, nagyon minimális nyereséget hozna évente.

Egy korábbi tanulmány szerint[iii], ha az intézményekben tanulók létszámának alsóhatára 150 fő lenne, akkor a közoktatásra fordított kiadások 2 százalékot takarítanak meg. Ha az iskolákban a tanulói létszám alsóhatárát 200 főben határoznák meg, akkor a közoktatásra fordított költségek alig 3,5 százalékot takarítanak meg. Ha figyelembe vesszük, hogy ezekben a megtakarításokban nincs benne a tanulókat szállító autóbusszok költségei és fenntartása, akkor ez az érték még kisebb arányt mutatna. Egy-két stadion árérték miatt kell minden hetedik tanulót érintő változást végrehajtani a közoktatásban?

Klebelsberg Kunó a tanyasi iskolák alapításának egyik legnagyobb támogatójának számított, most az ő neve alatt építenék le a kistéleplések oktatási intézményeit. A tervezet a múlt század hetvenes éveiben megszüntetett tanyasi iskolák felszámolására emlékeztet: titkolózás, társadalmi egyeztetés hiánya.

A tervek szerint a kistéleplések 7-8. osztályait számolnák fel és autóbusszal vinnék őket a központi iskolákba. Ha 6. osztályig helyben maradhatnak a kistéleplések tanulói, akkor ez azt jelentené, hogy iskolaszervezet változás is be fog következni, hiszen az alsó tagozatot 6. osztályig szeretnék kitolni. Feltehetően ezzel párhuzamosan vezetnék be a 9 osztályos oktatást is. Az új tankönyvek a teljes generációja a következő tanévben fog megjelenni. 2018-ra pedig új tantervet és új tankönyveket kell majd ismét készíteni az iskolaszervezet változása miatt?

Ha változik az iskolaszervezet, akkor előbb a pedagógusképzésen kellene változtatni, hiszen a tanítóknak új kihívással kellene szembenézni a 6 osztályos alsó tagozattal.

A hivatkozási alap a benyújtott tervezet szerint az, hogy nem jut minden tanuló azonos ellátáshoz. A KLIK létrehozásának az volt az alapja, hogy biztosítsa minden intézményben az azonos ellátást. Ezek szerint akkor a KLIK nem tudja alap feladatát ellátni (ez önellentmondás a kormány eddigi politikájával)?????

Hivatkozási alap még a közeljövőben várható felső tagozatos szaktanárok hiánya, elsősorban a természettudományos tantárgyakból. Az utolsó öt évben nappali tagozaton az országban annyi fizika és kémia szakos tanár szerzett diplomát, mint az 1988-as évben kibocsájtott fizika kémia szakos tanárok 20%-a. A szakemberek erre a tendenciára már régen hivatkoznak, még a bolognai rendszer bevezetése előtt jelezték ezt a problémát. Megoldási javaslattal is éltek. A tanárképzést műveltségterületek szerint kellene átalakítani. Minden probléma megoldódna és a természettudományos rendszerszemlélet is teret kapna, ami komoly hiányosságként mutatkozott az utóbbi időszak PISA méréseiben.

A harmadik indok, hogy az integrációt jobban elő tudják segíteni az iskolaközpontokban (szakemberek, felszereltség stb.). Az én megítélésem szerint az ilyen típusú integráció még több konfliktus, etnikai ellentét forrása lesz. Ha integrálni akarunk, akkor miért nem első osztálytól kezdjük meg ezt, amikor még sokkal fogékonyabbak a gyerekek egymás elfogadására? Nahalka István tanár úr kutatásai szerint már 4. osztályban nagyon nagy különbségek alakulnak ki a tanulók teljesítményei között. Ha ezeket a különbségeket csak 7. osztályban kezdjük el tudatosan csökkenteni, az az intézményeken belül komoly ellentétek forrása lesz, és feltehetően a szülők ismételen a lábukkal fognak szavazni az iskolacentrumok esetében (még nagyobb lesz a hatosztályos gimnáziumba az elvándorlás aránya). Csak halkan jegyzem meg, hogy volt egy polgármester, akit úgy hívtak, hogy Lázár János, és Hódmezővásárhelyen sikeresen hajtotta végre (igaz vérrel és verejtékkel) az integrációt. A kompetenciamérések tanúsága szerint a hódmezővásárhelyi eredmények nagyon komoly javulást mutatnak. Talán meg kellene kérdezni Tőle, hogy mit és hogyan csinált, ha már integrálni akar a kormány.

A legfontosabb ellenérv a település elveszti népességmegtartó erejét, ha a gyerekeket az iskolába is buszoztatni kell. Azokon a településeken, ahol az iskola bezárt, vagy csak az alsó tagozatos oktatás maradt meg, ott a telekárak azonnal felére, harmadára estek vissza, és megindult a népesség átrendeződése. Vagy a település elhalása, lassú leépülése következett be, vagy a más településekről kiszorított szegényebb rétegek jelentek meg és rohamos tempóban szegregálódtak a település. A skandináv vagy németországi modell nem alkalmazható, hiszen ha ott megszűnt az iskola, attól még a település vígan fejlődött. Nálunk viszont a település lejtőre kerül az iskola megszűnése után (nem tudom az okát, talán a szociológusok meg tudnák magyarázni).

Kiket fog érinteni a tervezett változás, ha a kormányzat rábólint az EMMI javaslatára?

1200-1500 közé tehető azon iskolák száma, ahol évfolyamonként egy osztály van. Minden ötödik tanulót érinteni fog vagy utazóként, vagy befogadóként. Becslésem szerint 3000 pedagógus lesz érintve, ennek közel fele vagy nyugdíjba fog kerülni, vagy az állását fogja elveszíteni, a másik fele pedig áthelyezésre kerül.

Iskola összevonásokra 2002-2010 között is tettek kísérletet, de azok közel sem voltak ennyire kidolgozottak és az összevonások, az iskolai hálózat töredékét érintette a mostani tervezettel ellentétben. Természetesen vannak olyan kistelepülések, ahol 10 fő alatti osztálylétszámok vannak, de nem szabad általánosítani, hiszen ezen iskolák száma alig éri el a 0,5 százalékot.

Ilyenkor jönnek azok a mondatok, hogy akkor mondjunk mást, ami enyhítene a meglévő gondokon. Én csak néhány jelzés értékű dolgot szeretnék felvetni:

- A párbeszéd megint elmaradt az érintettekkel.
- Vissza kell adni az elvont pénzeket az oktatásnak. A lenti táblázat talán mutatni fogja mekkora mérvű pénzkivonás történt az elmúlt időszakban

Egy gyermekre/tanulóra jutó oktatási költségvetési kiadás Ft-ban [iv]				
	2009-ben	2009 és 2013 közötti inflációval növelve	2013-ban	A 2013. és a 2009. évi értékek különbsége 2013-as áron
Óvoda	608 570	713 013	679 271	-33 742
Általános iskola	584 836	685 205	600 484	-84 721
Középfokú oktatás	540 752	633 556	438 706	-194 850
Felsőfokú oktatás	935 914	1 096 536	884 406	-212 130

Azt hiszem, ez az adatsor nem szorul semmilyen magyarázatra.

- A rendkívül kötött tantervi szabályozás nem szolgálja a leszakadók felzárkóztatását, hanem csak a sikertelenségüket fogja növelni.
- A tanulók fejlődését és a pedagógusok hozzáadott értékét kellene mérni és csak harmadsorban a tanulói teljesítményeket.
- A leszakadó területekre, a szegregálódnak intézményekbe a legnagyobb tudású és ebből következően a legjobban fizetett pedagógusoknak kellene kerülni. Az Észak-Európai államokban a leszakadó térségben tanítók 40-50 százalékkal magasabb a keresetük, mint a „normál” körülmények között dolgozó társaiké.
- A pedagógusképzést és a pedagógusok átképzését komoly pénzeszközökkel támogatni kellene, hogy az integrálásra kerülő tanulókat megfelelő felkészültséggel tudják segíteni, fejleszteni.

Ha ezek megvalósulnának, akkor talán nem hangoznának el a Kósa Lajos által elég szerencsétlenül megfogalmazott mondatok.[v]

Ha a leszakadó térségeket fejleszteni akarjuk, akkor az oktatás önmagában semmit nem fog tudni változtatni a helyzeten, csak akkor ha a foglalkoztatást, egészségügyet, szociális kérdést és az oktatást egy rendszerben tudjuk kezelni.

Az előadás 2016. január 23-án hangzott el a Rendszerváltás - ezt akartuk? beszélgetéssorozat keretében A vidék tudatos leépítése című rendezvényen. Meghallgatható itt: <https://youtu.be/l4ausE5jslk?t=4218>

[i] <http://vs.hu/kozelet/osszes/szuperkozpontokba-terelik-ossze-a-felsos-diakokat-0706#!s2>

[ii] <http://vs.hu/kozelet/osszes/szuperkozpontokba-terelik-ossze-a-felsos-diakokat-0706#!s2>

[iii] http://www.edutech.elte.hu/gardonyi_kor/download/publikaciok/2006_kisikolak_opek.pdf

[iv] http://www.kormany.hu/download/c/48/50000/Oktat%C3%A1si_%C3%89vk%C3%B6nyv_2013_2014.pdf

[v] <http://www.atv.hu/belfold/20160119-kosa-a-szegregatumok-huzzak-le-az-oktatas-szinvonalat>

Impresszum

Szerkesztőbizottság

Ádám Péter
Czöndör Gyula
Ferwagner Ákos
Hajdú János
Hegy Gyula
Hrabák András
Lugosi Győző
Morva Judit
Simon Gergely
Sipos János
Tamás Gáspár Miklós
Drechsler Ágnes

Olvasószerkesztőink:
Balla Zoltán - Gyarmati-Szabó Éva - Posváncz Etelka

e-mail: info@magyardiplo.hu

Kiadó: **Közép-Európai Fejlesztési Egyesület**
ISSN 2061-3083

Magnet Bank

IBAN: HU03 1620 0106 1160 5434 0000 0000

Magyar bankszámlaszám: 16200106-11605434

SWIFT: HBWEHUHB

az egyesület bejegyzett címe: 1088 Budapest, Múzeum u. 7. Kossuth Klub

adószáma: 18270916-1-42

Lapunkat rendszeresen
szemlézi a megújult

www.observer.hu